

Eesti Vabariigi Sotsiaalministeerium, AS Resta

**Elatusmiinimumi ja vaesuspiiride hindamise
metoodika ning sotsiaalsete indikaatorite
leidmisel kasutatavate tarbimiskaalude
kaasajastamine**

Projekti vahearuanne

Ene-Margit Tiit

September 2005

Sisukord

SISUKORDANDMESTIK JA METOODIKA	2
ANDMESTIK JA METOODIKA	4
ANDMESTIK.....	4
<i>Andmestiku maht.....</i>	4
<i>Leibkondade elujärje dünaamika vaatlusaastatel.....</i>	5
<i>Uuringus kasutatavad tunnused.....</i>	6
<i>Aasta-andmestike ühendamine. Erinevate vaatlusaastate mõju .....</i>	7
METOODIKA	8
<i>Tarbimiskaalude arvutamise meetodika .....</i>	8
<i>Absoluutse vaesuspiiri arvutamise meetodika .....</i>	9
<i>Suhtelise vaesuspiiri arvutamise meetodika .....</i>	9
TARBIMISKAALUDE HINDAMINE.....	10
TARBIMISKAALUDE HINDAMINE TULUKVINTIILIDES MEETODIL A	10
<i>Esimese leibkonnaliikme kulutused sõltuvalt kvintiilist .....</i>	10
<i>Teise ja järgmise täiskasvanud leibkonnaliikme kulutused sõltuvalt tulukvintiilist.....</i>	11
<i>Lapse kulutused sõltuvalt tulukvintiilist.....</i>	12
<i>Tarbimiskaalude hinnangud kvintiilides (arvestuslikku renti arvestades).....</i>	13
TARBIMISKAALUDE HINDAMINE MEETODIL B	14
<i>Leibkonnaliikmete tarbimise dünaamika aastail 2000—2004 .....</i>	15
KOKKUVÕTE	16
<i>Tarbimiskaalude sobivaim hinnang.....</i>	16
VAESUSPIIRI HINDAMINE	18
ABSOLUUTNE VAESUS	18
<i>Absoluutne vaesuspiir.....</i>	18
<i>Tarbimisühik ja tulu tarbimisühiku kohta.....</i>	18
<i>Eestis seni kasutatud absoluutne vaesuspiir .....</i>	19
<i>Vaesuse kihid .....</i>	20
SUHTELINE VAESUSPIIR	22
<i>Suhteline vaesuspiir ja vaesusrisk.....</i>	22
<i>Suhtelise vaesuspiiri määramine .....</i>	22
<i>Suhteline vaesus Eestis erinevate määrangute korral. Mediaantulu või keskmine tulu?.....</i>	23
<i>Tarbimiskaalude mõju vaesusriskile.....</i>	25
TAGASIVAADE. TARBIMISKAALUDE MÕJU VAESUSRISKILE ERINEVATE LEIBKONNATÜÜPIDE PUHUL AASTAIL 1997—2002.....	26
<i>Tarbimiskaalude valiku mõju vaesusriskile erinevate vaesuspiiride korral .....</i>	26
<i>Vaesed leibkonnad .....</i>	26
<i>Vaeste leibkondade liikmed, lapsed vaeses leibkonnas.....</i>	26
<i>Pensionäride vaesus.....</i>	29
<i>Lastega perede vaesus .....</i>	30
ABSOLUUTSE VAESUSPIIRI HINDAMINE JÄRJEPIDEVUSE ALUSEL. MEETOD 1	32
<i>Hindamise eeldused.....</i>	32
<i>Vaesusriskis leibkonnad, isikud ja (alla 14-aastased) lapsed.....</i>	32
<i>Absoluutse vaesuspiiriga seotud indikaatorite määratlemine.....</i>	32
<i>Hinnang meetodile 1 .....</i>	33
ABSOLUUTSE VAESUSPIIRI HINDAMINE JÄRJEPIDEVUSE ALUSEL. MEETOD 2	33
<i>Hindamise eeldused.....</i>	34
<i>Vaesusriskis leibkonnad, isikud ja (alla 14-aastased) lapsed.....</i>	34
<i>Absoluutse vaesuspiiriga seotud indikaatorite määratlemine.....</i>	34
<i>Tarbimise struktuuri ligikaudne jaotus.....</i>	35
<i>Hinnang meetodile 2 .....</i>	36

Absoluutse vaesuspiiri ümberarvutamine 36

Andmestik ja meetodika

Andmestik

Andmestiku maht

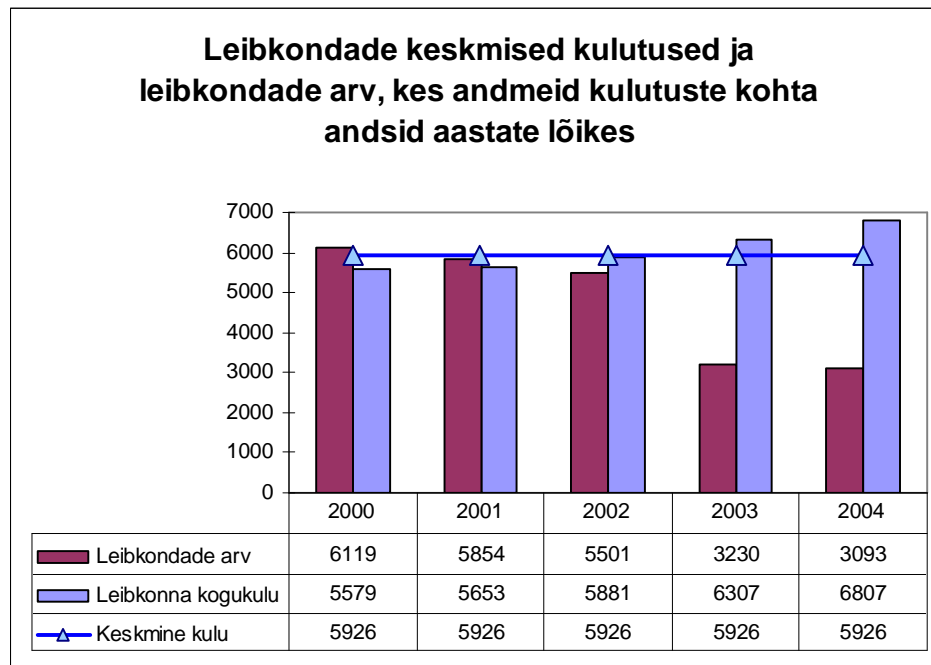
Andmestiku moodustavad aastail 2000—2004 läbi viidud leibkonna eelarve uuringute andmed, vt lisatud tabel 1. Tabelis 1 on arvestuslik üldkogumi suurus, mis on hinnatud vaatlusandmete põhjal. Isikute arv on kooskõlas vastava arvuga ametlikus statistikas, laste arvudes on aga võimalikud valimi juhuslikkusest tulenevad kõikumised, eriti viimastel vaatlusaastatel.

Tabel 1.

Aasta	Valimi suurus				Üldkogumi suurus			
	Leibkondi	Isikuid	Lapsi- <14	Lapsi <16	Leibkondi	Isikuid	Lapsi- <14	Lapsi <16
2000	7953	22127	3375	4538	563750	1361690	209596	270845
2001	7852	21045	3078	4208	564189	1356400	197296	262227
2002	7598	20328	2834	3945	563478	1350538	185182	253705
2003	4616	12534	1678	2386	563128	1345342	178514	245481
2004	4367	11784	1695	2148	562935	1340458	191945	236685
Kokku	32386	87816	12660	17225				

Allikas: ESA

Tabel 2

Allikas: ESA, autori joonis

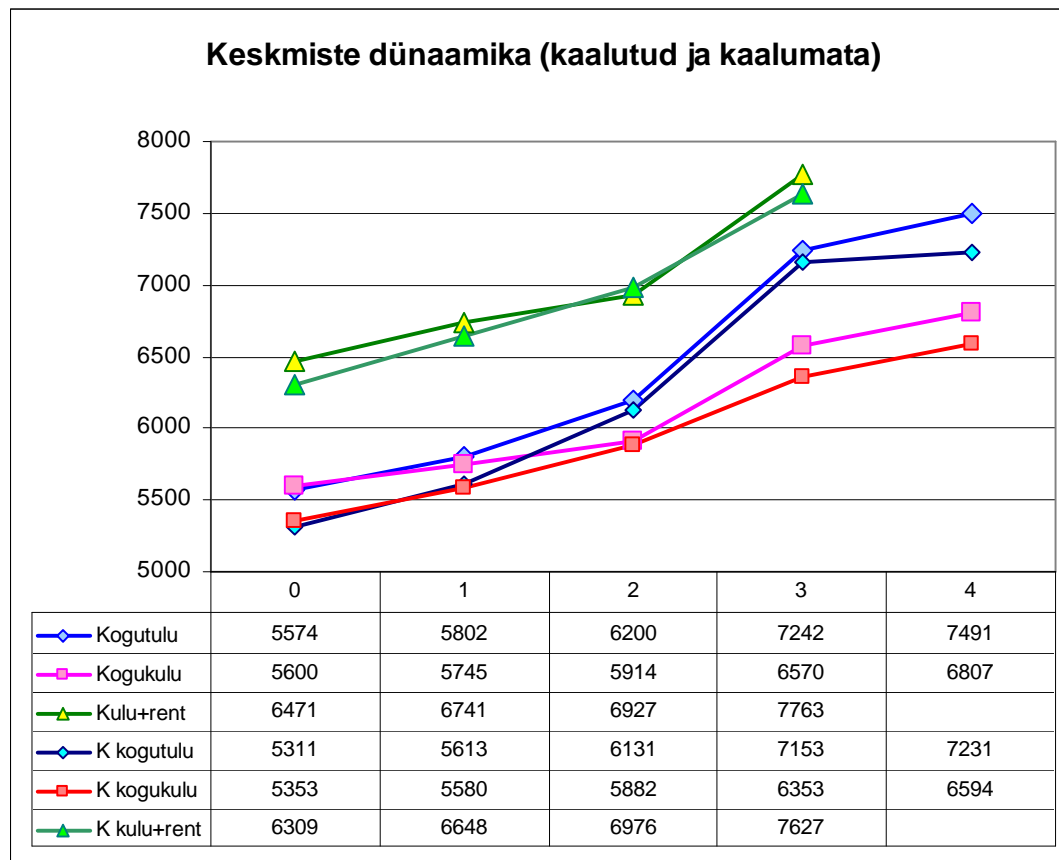
Siiski ei olnud võimalik kasutada käesolevas uuringus enam kui 32000 leibkonna andmeid, sest ainult 73,5% nendest (23 797 leibkonda) oli andnud teada oma kulutused. Siinjuures oli halvenes info järsult viimastel uuringuaastatel: lisaks küsitlusvalimi vähenemisele aastal 2003, mille tagajärjel vastanud leibkondade arv vähenes 55%-ni varasemast, langes ka kulutusi märkinud leibkondade arv 75%-lt 70%-ni. Lisaprobleemiks oli seegi, et 2004. aastal puudusid andmed nn arvestusliku rendi kohta, mis vaadeldava ülesande lahendamiseks on väga oluline.

Aastate ebahütlane esindatus otseselt tulemusi ei mõjutanud, sest kasutati kaale, mille tulemusena iga aasta kõik tulemused üldistati koguelanikkonnale, vt joonised 2 ja 3. Siiski tähendas umbes kaks korda väiksem leibkondade arv viimastel aastatel nende aastate kohta saadud hinnangute väiksemat stabiilsust ja suuremat juhusliku vea võimalust.

Leibkondade elujärje dünaamika vaatlusaastatel

Tabelis 2 on esitatud leibkonna kogutulu ja kogukulu hinnangud aastate lõikes (kasutatakse tähistusi 0 – 2000, 1 – 2001, 2 – 2002, 3 – 2003, 4 – 2004). Kaalumise tähendab laiendustegurite kasutamist (saamaks nihketa hinnanguid vastava aasta kogurahvastiku jaoks), edaspidi kasutatakse ainult kaalutud andmeid, käesolevas tabelis vastavalt K kogutulu, K kogukulu ja K kulu+rent (kogukulu, millele lisatud arvestuslik rent).

Tabel 3

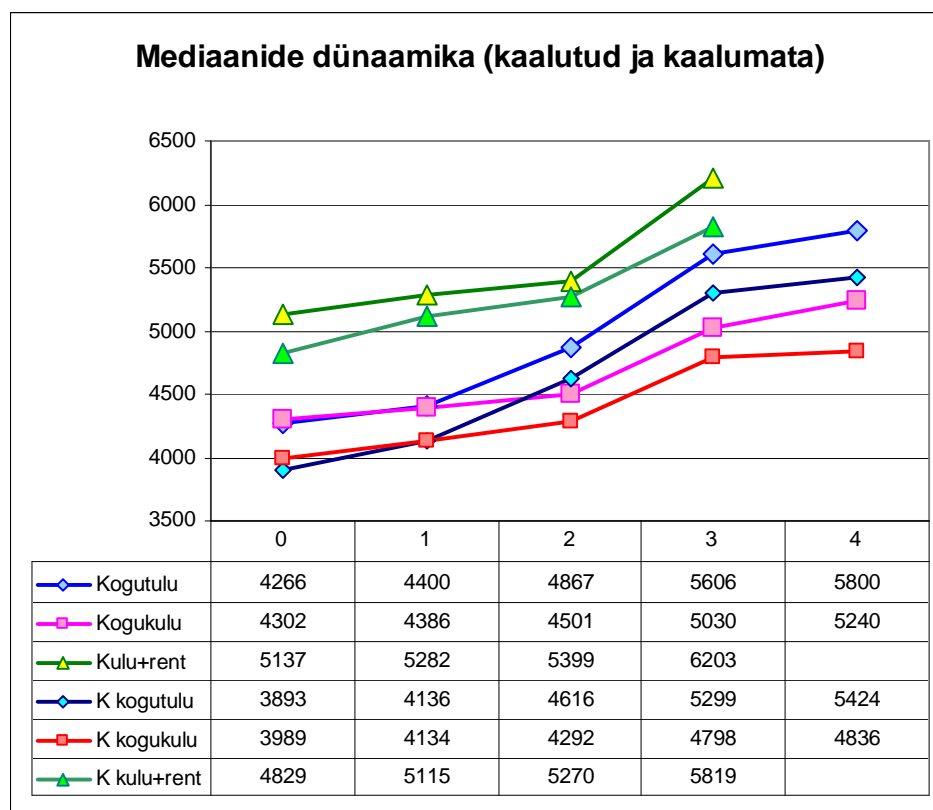

Allikas: ESA, autori joonis

Näeme, et kulutused kasvavad ligikaudu võrdeliselt tuludega, kusjuures tulude järsule tõusule 2003. aastal kaasnes mõnevõrra vähem järsk kulutuste tõus. Alates 2002. aastast ületavad keskmised tulud kulutusi, kuid 2004. aastal jätkus kulutuste kaunis kiire kasv, mis perioodi lõpuks vähendas tulude ja kulude vahet. Arvestusliku rendi summa on nelja aasta jooksul kasvanud ligi kolmandiku võrra, ulatudes 2003. aastaks juba üle 1000 krooni leibkonna kohta.

Tabelis 4 on esitatud samade näitajate mediaanide muutumine; esitatu kinnitab kirjeldatud tendentside paikapidavust.

Tabel 4

Allikas: ESA, autori joonis

Uuringus kasutatavad tunnused

Kulutused

Leibkonnauuringute puhul on standardselt kasutusel (esitatud ka riiklikus statistikas) *keskmised kulutused leibkonnaliikme kohta* (esitatud ka kululiikide kaupa). Et käesolevas uuringus on uurimisobjektiks leibkond, siis arvutati selle tunnuse põhjal keskmine kulutus leibkonna kohta.

Arvestuslik rent

Arvestuslikku renti on hinnatud aastail 2000—2003 ja see on lisatud leibkonna kulutustele. Vastavalt sellele käsitletakse andmeid kahes variandis – koos arvestusliku

rendiga ja ilma selleta. Kahjuks on viimase uuringuaasta (2004) jaoks olemas ainult andmed ilma arvestusliku rendita.

Kvintiilid

Iseloomustamaks uuritavate leibkondade majanduslikku toimetulekut kasutame tulukvintiile (defineerides need lihtviisil standardsete tuludetsiilide järgi – esimene ja teine tuludetsiil moodustavad kokku esimese tulukvintiili jne).

Leibkonnaliikme vanus määrati vastava uuringuaasta 1. jaanuari seisuga, kasutades selleks küsitluses (Perepilt) esitatud andmeid iga leibkonnaliikme sünniaja kohta.

Laps

Paralleelselt kasutati kaht lapse määratlust tema vanuse järgi: laps <14 ja laps <16.

Aasta-andmestike ühendamine. Erinevate vaatlusaastate mõju

Et saada usaldusväärsemaid tulemusi, ühendati viie aasta andmed ja analüüsiti ühiselt. Sel korral väärivad tähelepanu võimalikud nihked andmetes, mis kajastavad ühiskonnas selle perioodi jooksul toimunud protsesse.

Leibkonna keskmine suurus

Leibkonna keskmine suurus on vaatlusaastatel olnud üpris stabiilne, kõikides 2,37 ja 2,38 liikme vahel. Ilmselt see muutus hinnanguid oluliselt ei mõjusta [ESA, leibkonna elu-olu].

Laste arv leibkonnas

Laste arv leibkonnas (nii vanuses kuni 14 aastat kui ka vanuses kuni 16 aastat) on vaatlusaastate jooksul vähenenud, vt tabel 1.

Kulutuste suuruse muutumine

Kulutused on vaatlusperioodi jooksul suurenenud 22% võrra, kusjuures kasv on kahel esimesel aastal olnud tagasihoidlik ning kiirenud kahel viimasel aastal. Ka see muutus võib tulemusi mõjustada.

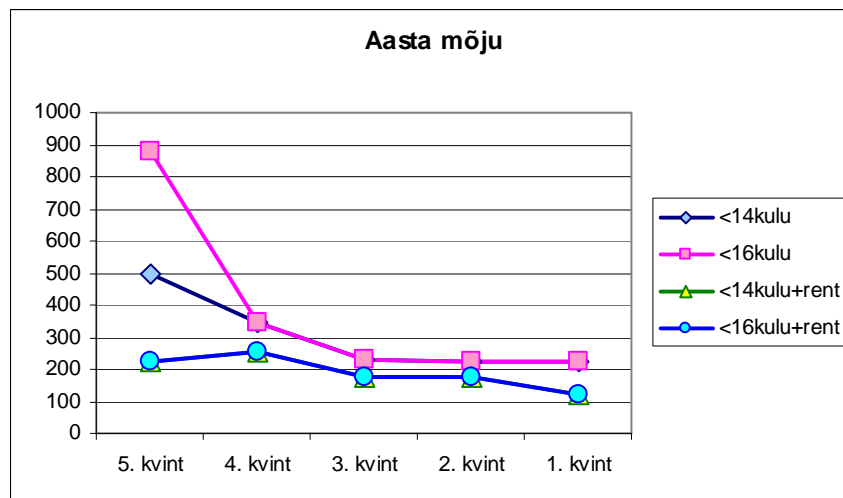
Et hinnata vaatlusaastate mõju tulemustele, elimineerisime hinnatavast tulemusest – leibkonna keskmisest sissetulekust – vaatlusaastate lineaarse mõju ning tegime osa analüüsi võrdlevalt kahel viisil – peale mõju eemaldamist ja originaalandmete abil. Tulemused on huvipakkuvad: aja mõju on suurim kõrgeimas kvintiilis ja arvuliselt ühesugune kolmes madalaimas kvintiilis (st, et suhteliselt madalaimas kvintiilis on muutuse positiivne mõju suhteliselt suurem kui keskmises kvintiilis). Edaspidi vaatleme võrdlevalt saadavaid hinnanguid niihästi siis, kui aastate mõju on elimineeritud kui ka ilma selleta.

Tabelis 6 on esitatud andmestiku puhul neli varianti, vt tabel 5.

Tabel 5

Kogukulutused	Arvestuslikku renti ei ole lisatud	Arvestuslik rent on lisatud
Laps <14 a	kulu L<14	Kulu + rent L<14
Laps <16 a	kulu L<16	Kulu + rent L<16

Tabel 6

Allikas: ESA, autori joonis

Et aasta mõju on kvintiliides väga erinev, vaatleme järgmise peatükis kõiki variante veel kahel eeldusel – aasta mõju on kõrvaldatud ja ei ole kõrvaldatud.

Metoodika

Tarbimiskaalude arvutamise metoodika

Tarbimiskulutuste jagunemise hindamiseks kasutati kaht kaudse hindamise metoodikat: ühel juhul hinnati kolme tüüpi leibkonnaliikmete (esimese, teise ja ülejäänud täiskasvanu ning lapse) tarbimiskulutusi eraldi; teisel juhul hinnati eraldi ühistarbimist ja kaht tüüpi leibkonnaliikmete (täiskasvanute ning laste) tarbimiskulutusi. Lõppjäreluste tegemisel kombineeriti mõlemal meetodil saadud hinnanguid.

Metoodika A.

Hinnangud tarbimiskaaludele saadi, hinnates kõigi Eesti leibkondade tegelikke kulutusi aastail 2000—2004 vastavalt leibkonna eritüüpi liikmete arvule. Selleks lahendati lineaarsete võrrandite süsteem, mille lahenditeks olid keskmiste tegelike kulutuste hinnangud vastava leibkonnaliikme tüübi kohta koguelanikkonnas. Lineaarsetes võrrandites arvestati laiendustegureid, seega on saadavad hinnangud põhimõtteliselt nihketa (st, ei sisalda süstemaatilist viga).

Metoodika B

Hinnangud tarbimiskaaludele saadi, hinnates kõigi Eesti leibkondade tegelikke kulutusi aastail 2000—2004, kusjuures hinnati eraldi täiskasvanuid leibkonnaliikmeid ja lapsi. Saadav vabaliige andis hinnangu leibkondade keskmisele ühiskulutuste suurusele, esimese leibkonnaliikme kulutuste hinnang arvutati, liites keskmisele täiskasvanu kulutustele keskmise ühiskulutuste hinnangu. Selleks lahendati taas lineaarsete võrrandite süsteem, mille lahenditeks olid keskmiste tegelike kulutuste hinnangud vastava leibkonnaliikme tüübi kohta koguelanikkonnas. Lineaarsetes võrrandites arvestati

laiendustegureid, seega on saadavad hinnangud põhimõtteliselt nihketa (st, ei sisalda süstemaatilist viga).

Meetodi A puhul lahendati kõik võrrandid kaheksas erinevas variandis, vt tabel 3, meetodi B puhul piirduti nelja variandiga, jättes lisamata arvestusliku rendi, kuna selle andmestik ei ole täielik.

Tabel 7

Kogukulutused	Aasta mõju ei ole kõrvaldatud		Aasta mõju on kõrvaldatud	
	Arvestuslikku renti ei ole lisatud	Arvestuslik rent on lisatud	Arvestuslikku renti ei ole lisatud	Arvestuslik rent on lisatud
Laps <14 a	Kogukulu L<14	Kulu + rent L<14	Kogukulu/aasta L<14	Kulu + rent/aasta
Laps <16 a	Kogukulu L<16	Kulu + rent L<16	Kogukulu/aasta L<16	Kulu + rent/aasta

Absoluutse vaesuspiiri arvutamise meetodika

Absoluutse vaesuspiiri arvutamiseks kasutatakse 1997. aastal määratud vaesuspiiri [ ], muutes teda igal aastal tarbimishinna indeksi järgi. Vastavad andmed on saadud Eesti Statistikaametist [ ].

Suhtelise vaesuspiiri arvutamise meetodika

Vaesuspiiri arvutamisel lähtusime esimese eelistusena rahvusvaheliselt kasutatavast suhtelisest vaesuspiirist, milleks on 60% tarbimisühiku sissetuleku mediaanist, kusjuures

1. tarbimiskaalud on arvutatud suhtes 1: 0,7: 0,5;
2. lapseks loetakse alla 14-aastaseid isikuid;
3. mediaani arvestatakse leibkondade järgi.

Tarbimiskaalude hindamine

Tarbimiskaalude hindamisel kasutasime lineaarsete võrrandite süsteeme, kõik võrrandid on lahendatud kaheksas variandis.

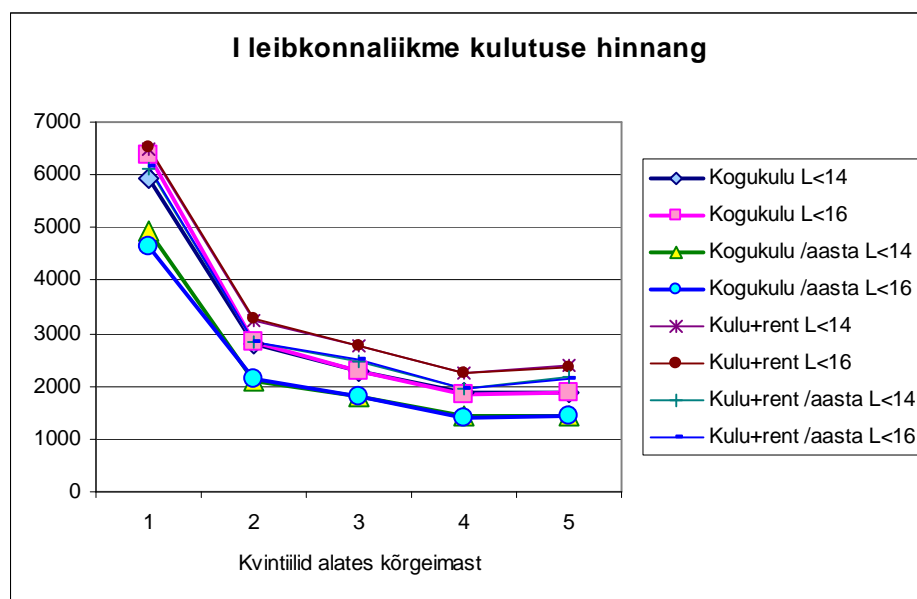
Tarbimiskaalude hindamine tulukvintilides meetodil A

Tarbimisühik

Arvestades oletatavaid tarbimisstruktuuri erisusi sõltuvalt leibkonna majanduslikust tasemest, on esimeses lähenduses kõik arvutused teostatud tulukvintilide kaupa. Et igas kvintilis on viie aasta valimis keskmiselt 4670 leibkonda (see arv varieerub kvintiili määratluse tõttu väga vähe), siis on saadavad hinnangud piisavalt usaldusväärsed. Kaheksa variandi võrdlemine (vt tabel 8) lisab võimalusi hinnangute stabiilsuse hindamiseks.

Esimese leibkonnaliikme kulutused sõltuvalt kvintilist

Joonis 8

Allikas: ESA, autori joonis

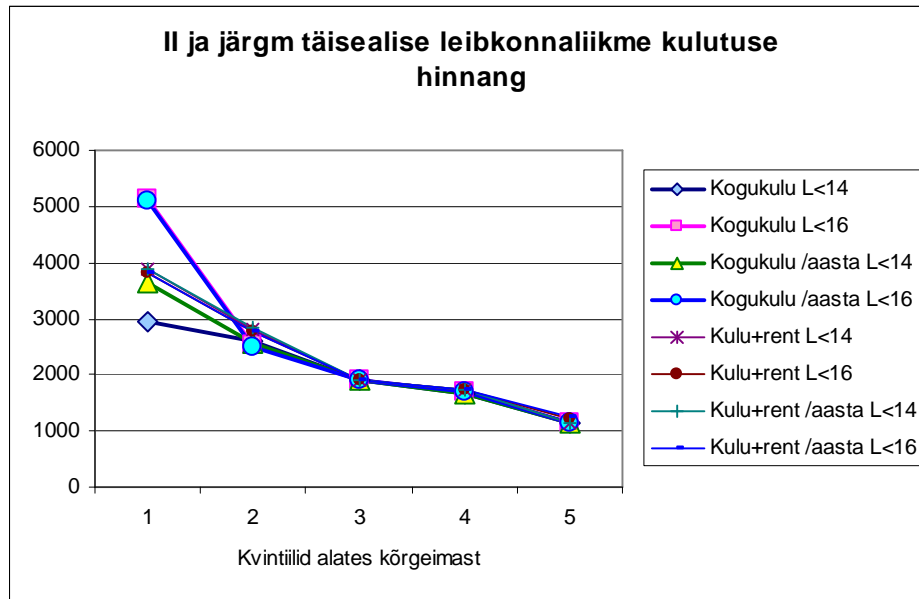
Jooniselt 8 ilmneb:

- Kvintilide lõikes on I leibkonnaliikme kogukulu väga erinev, viienda ja esimese kvintiili keskmiste suhe on enam kui 3-kordne.
- Aasta mõju elimineerimine küll vähendab I leibkonnaliikme kogukulutuste keskmist taset, kuid jätab vahekorrad praktiliselt endiseks, pigem neid mõõdukalt suurendades.
- Suhteliselt vähe mõjustab I leibkonnaliikme kulutuste suurust lapse vanusepiir.
- Arvestusliku rendi lisamine suurendab I leibkonnaliikme kulutusi ootuspäraselt 9—26% võrra, väikseim on suurenemine viiendas, suurim –esimeses

tulukvintiilis. Kahjuks puuduvad viimaste aastate kohta arvestusliku rendi andmed.

Teise ja järgmise täiskasvanud leibkonnaliikme kulutused sõltuvalt tulukvintiilist

Joonis 9

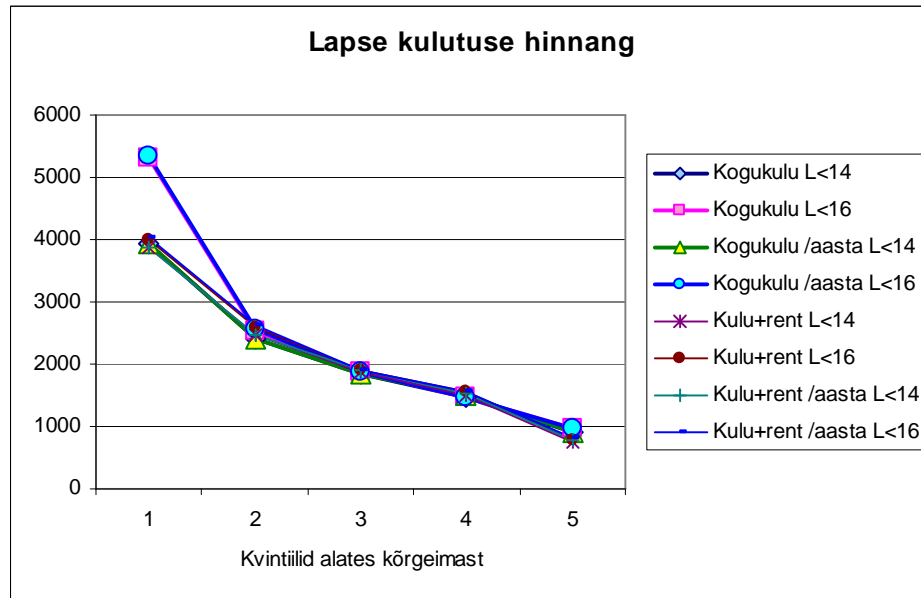
Allikas: ESA, autori joonis

Jooniselt 9 ilmneb:

- Keskmiselt (üle kõigi arvestusmeetodite) moodustab II ja järgmise leibkonnaliikme kogukulu 79% I leibkonnaliikme kogukulust.
- Kvintiilide lõikes on kogukulu erisused II leibkonnaliikmel suuremad kui I leibkonnaliikmel, viienda ja esimese kvintiili keskmiste suhe on enam kui 4-kordne.
- Aasta mõju elimineerimine jätab II leibkonnaliikme kulutused ja vastavad vahekorrad praktiliselt endiseks.
- Suhteliselt vähe mõjustab I leibkonnaliikme kulutuste suurust lapse vanusepiir.
- Arvestusliku rendi lisamine mõjustab II leibkonnaliikme kulutusi võrdlemisi vähe.

Lapse kulutused sõltuvalt tulukvintiiulist

Joonis 10

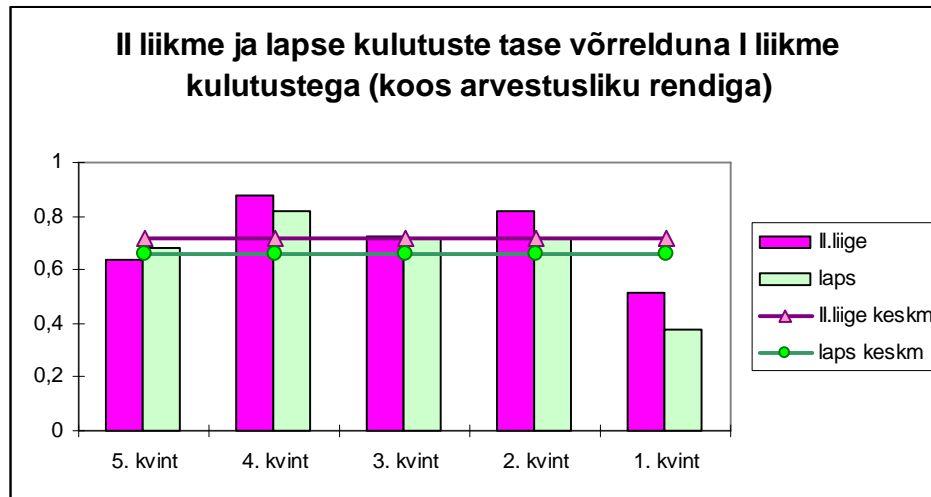
Allikas: ESA, autori joonis

Jooniselt 10 ilmneb:

- Keskmiselt (üle kõigi arvestusmeetodite) moodustab lapse kogukulu 74% I leibkonnaliikme kogukulust.
- Kvintiiilide lõikes on kogukulu lapsel veelgi suuremad kui II leibkonnaliikmel, viienda ja esimese kvintiili keskmiste suhe on enam kui 4,2-kordne, ulatudes erinevate arvestuste puhul isegi üle 5.
- Aasta mõju elimineerimine ei mõjusta märgatavalt laste kulutusi ja nende omavahelisi suhteid.
- Vanusepiir „kuni 16“ suurendab laste kulutusi (kõigi arvestusviiside keskmisena) võrreldes vanusepiiriga „kuni 14 a“ 9,5% võrra.
- Arvestusliku rendi lisamine suurendab lastekulutuste erisusi kvantiilides.

Tarbimiskaalude hinnangud kvintilides (arvestuslikku renti arvestades)

Joonis 11

Allikas: ESA, autori joonis

Jooniselt 11 selgub, et arvestuslikku renti arvestades (välja arvatud viimasel aastal) moodustavad II leibkonnaliikme kulutused keskmiselt (üle nelja arvestusviisi) 71,6% ja lapse kulutused keskmiselt 66,3% I leibkonnaliikme kulutustest. Vaadeldes lapsena ainult kuni 14-aastasi, moodustaksid kulutused lapsele 64%.

Keskmine hinnang vastab üsna hästi keskmise kvintiili tarbimisele. Mõneti üllatuslikult on niihästi leibkonna täiskasvanud liikmete kui ka laste tarbimiskaalude hinnangud madalamad ühelt poolt jõukate, teiselt poolt aga ka vaesemate leibkondade puhul.

Selle nähtuse põhjusi võib selgitada järgnevalt:

1. Kõrgeimas tulukvintilis läheneb tarbimine heaoluühiskondade tarbimisele, mida iseloomustavad kõrged leibkonna ühiskulutused, sh kulutused keskkonnale ja vabale ajale.
2. Madalaimas tulukvintilis jääb suur osa laste (aga ka ülejäänud leibkonnaliikmete) vajadustest rahuldamata, suhteliselt suur osa leibkonna kulutustest läheb eluruumi katteks, mis on sisuliselt sundkulutus.

Tähelepanuväärne on laste kulutuste suhteliselt kõrge tase. Siin on mitmeid põhjusi, üks olulisemaid laste väike arv peres.

Ilma arvestuslikku renti arvesse võtmata moodustaksid II täiskasvanu kulutused keskmiselt 90% ja lapse kulutused 81% leibkonna I liikme kulutustest.

Tarbimiskaalude hindamine meetodil B

Tarbimiskaalude hindamisel meetodil B lahendasime lineaarse võrrandisüsteemi neljas variandis. Tabelisse 12 on paigutatud nende võrrandi lahendid.

Tabel 12

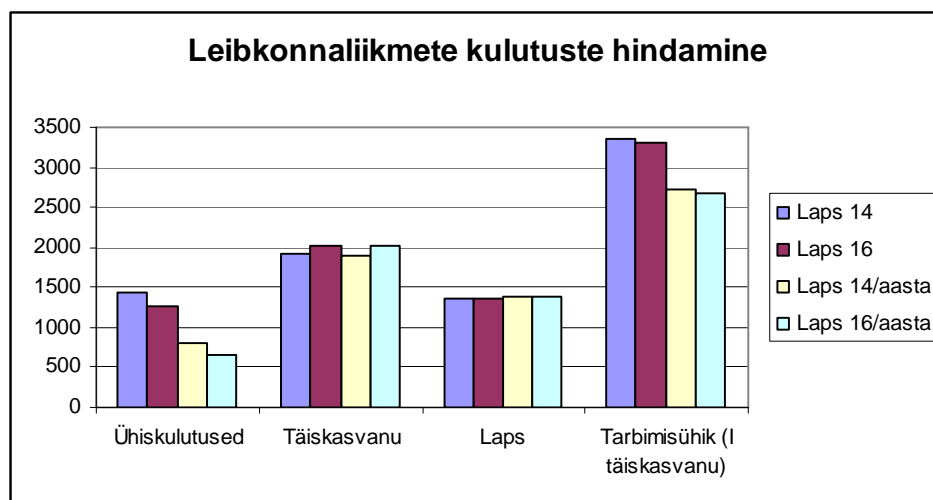
	Algandmed		Aasta mõju kõrvaldatud		Keskmine
	Laps <14	Laps < 16	Laps < 14	Laps < 16	
Ühiskulutused	1437	1275	813,5	666,2	1048
Täiskasvanu	1908	2024	1905	2015,4	1963
Laps	1372	1362	1386	1377,6	1374
Tarbimisühik (I täiskasvanu)	3345	3299	2719	2681,7	3011
Täiskasvanu suheTÜ-sse	0,57	0,614	0,701	0,752	0,652
Lapse suhe TÜ-sse	0,41	0,413	0,51	0,514	0,456
Aasta mõju			314	310,4	

Allikas: ESA, autori arvutused

Võrrandite lahendid näitavad:

- Leibkonna keskmised ühiskulutused vaatlusperioodil on ca 1050 krooni, kuid nimelt need kasvavad suhteliselt elujärje paranedes suhteliselt kiiresti.
- Täiskasvanu (isiklikud) kulutused on ligi 2000 krooni kuus;
- Lapse keskmised (isiklikud) kulutused on ligi 1400 krooni kuus.
- Iga aastaga kasvavad leibkondade keskmised kulutused keskmiselt 300 krooni võrra kuus.

Joonis 13

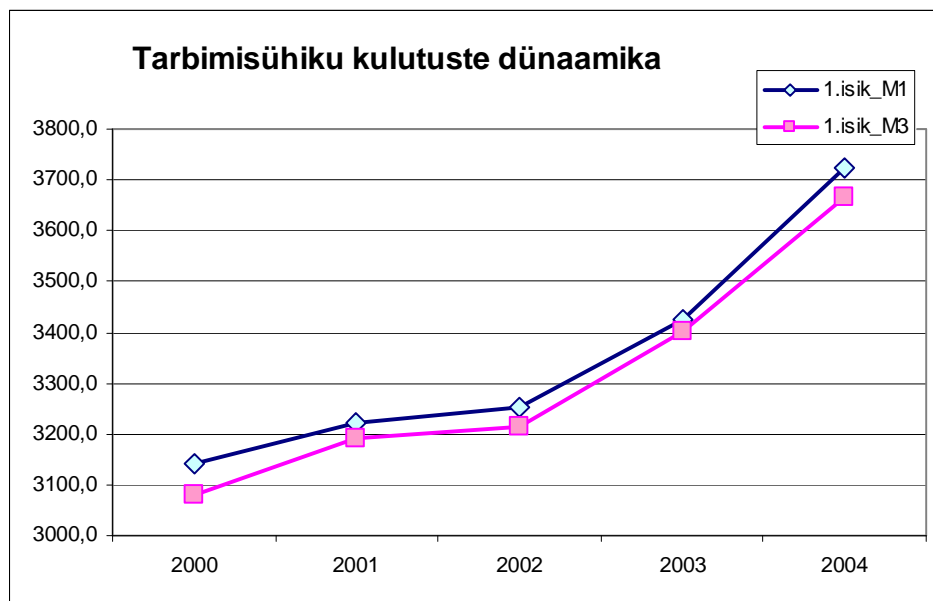

Allikas: ESA, autori joonis

Leibkonnaliikmete tarbimise dünaamika aastail 2000—2004

Joonistel 14—16 on esitatud leibkonnaliikmete tarbimise hinnangud vaatlusaastatel, kusjuures eristatud on mudelit M1 (laps kuni 14 aastani, arvestuslikku renti ei ole kogukulutustele lisatud) ja M3 (laps kuni 16 aastani, arvestuslikku renti ei ole kogukulutustele lisatud). Joonised illustreerivad aastate mõju tarbimiskulutustele.

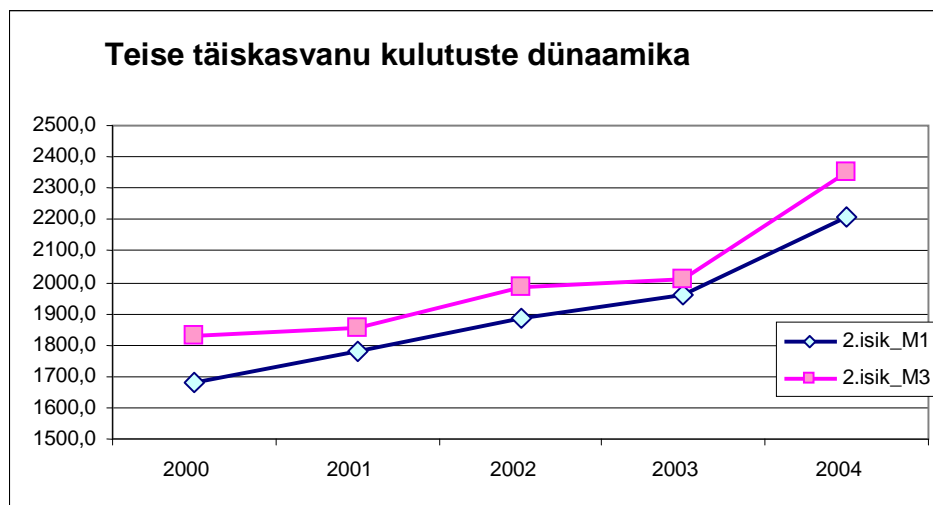
Joonis 14

Allikas: ESA, autori joonis

Tarbimisühiku kulutuste dünaamika kajastab niihästi isiklike kulutuste kui ka leibkonna ühiskulutuste kasvu, näeme kulutuste kasvu märgatavat kiirenemist alates aastast 2002, mis on kooskõlas sissetulekute kasvutempoga.

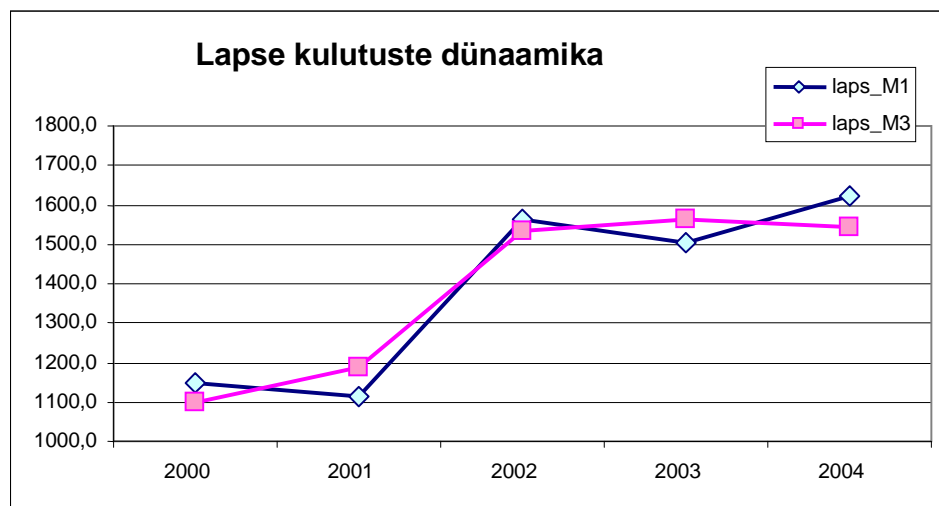
Joonis 15

Allikas: ESA, autori joonis

Teise täiskasvanud leibkonnaliikme kulutused (ehk täiskasvanud leibkonnaliikme isiklikud kulutused ilma ühiskulutustega) muutuvad mõnevõrra erinevalt: kasv algab alles 2003. aastal. Kahe graafikul paikneva joone (mudeli) vahekorda hinnates tuleb silmas pidada, et M1 puhul kuuluvad 14–15-aastased lapsed „teise täiskasvanu“ kategooriasse, M3 puhul aga mitte. Graafikute erinevus näitab, et teismeliste laste tarbimiskulud on mõnevõrra väiksemad täiskasvanu tarbimiskuludest.

Joonis 16

Allikas: ESA, autori joonis

Lapse kulutuste puhul on, samuti kui ka teiste leibkonnaliikmete puhul, tegemist kiiresti kasvava trendiga, mille ajastus on aga mõneti arenev. Veidi spekulatiivne järeldus kolme joonise võrdlusest oleks järgmine: leibkonna tulude kasvamisel suurenevad kõigepealt kulutused lastele, seejärel suurenevad ühiskulutused (mis moodustavad osa I leibkonnaliikme ehk tarbimisühiku kulutustest) ja kõige viimasena kulutused täiskasvanud leibkonnaliikmetele.

Kokkuvõte

Tarbimiskaalude sobivaim hinnang

Meetodil A antud tarbimiskaalude hinnang kaldub eelistama praegusi rahvuslikke tarbimiskaalusid 1:0,8:0,8, näidates, et paljudel juhtudel Eestis on laste kulutused suhteliselt lähedased II täiskasvanu kulutustele. Selle meetodi puuduseks on aga see, et leibkonnasiseselt ei ole võimalik päris täpselt eristada ühistarbimist, mistõttu see võib osaliselt jaguneda leibkonnaliikmete vahel. Sisuliselt näitab see ühistarbimise suurenemist leibkonna liikmete arvu kasvamisel, mida samuti pole õige eirata.

Meetod B, mis on mõnevõrra täpsem, eraldades leibkonnaliikmete isikliku tarbimise ja leibkonna ühistarbimise, annab aga väga selge eelistuse OECD standardsetele (vanadele)

tarbimiskaaludele 1:0,7: 0,5. Meetodi B antud hinnangud paistavad silma oma stabiilsuse poolest.

Mõlema meetodi tulemuste erinevus tuleneb seega ühiskulutuste raskest hinnatavusest, sest neid on võimalik ainult kaudselt hinnata, samuti sellest, et Eesti dünaamilise arengu tulemusena muutuvad viie aastase perioodi jooksul nii kulutuste suurused kui ka nende struktuur ja suhtarvud. Siiski võimaldavad kahel meetodil ja kaheksa mudeli järgi tehtud hinnangud, kus on arvesse võetud erinevaid jõukuskihte ning aastate dünaamikat, jõuda resümeeriva tulemuseni.

Arvestades mõlema meetodi ja kõigi kasutatud mudelite tulemusi, samuti asjaolu, et tarbimiskaalud on tarvis harmoniseerida rahvusvaheliselt kasutatavatega, soovitame lähema viieaastase perioodi jooksul Eestis leibkondade tarbimiskulutuste, kuid samuti ka vajaduste hindamisel kasutada tarbimiskaale 1: 0,7: 0,5.

Peale nimetatud perioodi möödumist, hiljemalt aastal 2010, on otstarbekas tarbimiskaalud uuesti ümber arvutada. On täiesti võimalik, et selle aja jooksul on elujärg ja tarbimisstruktuur Eestis nii palju muutunud, et end õigustavad *heaoluihiskonna jaoks sobivad OECD nn modifitseeritud tarbimiskaalud 1: 0,5:0,3*.

Vaesuspiiri hindamine

Absoluutne vaesus

Absoluutne vaesuspiir.

Absoluutse vaesuspiiri määramine on riigi poliitiline otsus, kusjuures tavaliselt lähtutakse mingitele normatiividele vastavast tarbimise tasemest tarbimisühiku kohta. Absoluutsele vaesuspiirile on tarvis kehtestada ka vaesuspiiri ümberarvutamise reeglid inflatsiooni/tarbijahinnaindeksi muutumise põhjal.

Tarbimisühik ja tulu tarbimisühiku kohta

Et leibkonna puhul eeldatakse ühist tarbimist ja kõigi ressursside jaotamist vastavalt leibkonnaliikmete vajadustele, siis on vaesuse hindamisel aluseks leibkonnad. Leibkonnad eristuvad üksteisest suuruse järgi, ning leibkonna suurus määratakse *tarbimisühikutes*, kasutades selleks *tarbimiskaale*.

Tarbimisühikuks loetakse tinglikult esimene leibkonnaliige.

Erinevate tarbimiskaalude kasutamisel puhul on leibkonna suurus tarbimisühikutes erinev, ning erinev on ka hinnatud sissetulek tarbimisühiku kohta, vt lisatud tabel.

Tabel 17 (autori arvutused)

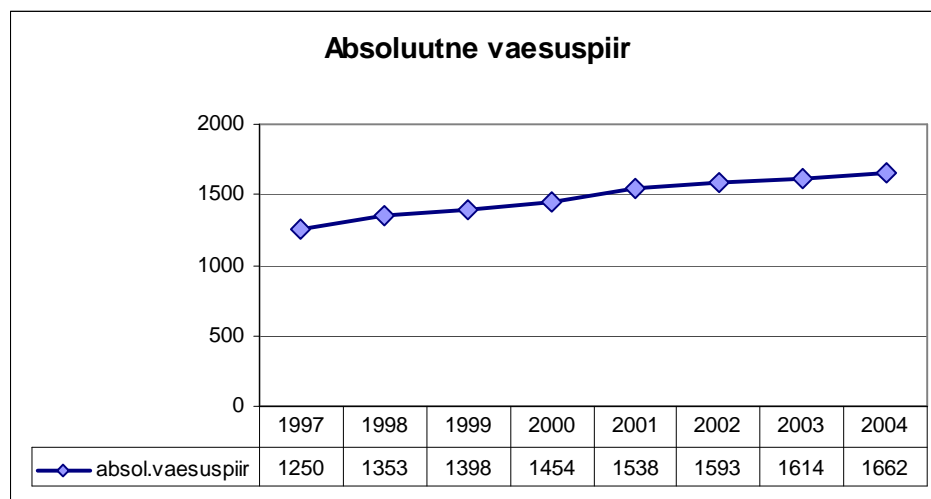
Perearv	Täisealisi	Lapsi	1:0,8:0,8	Tulu/tü	1:0,7:0,5	Tulu/ tü	1:0,5:0,3	Tulu/tü
1	1	0	1	1000	1	1000	1	1000
2	2	0	1,8	555,6	1,7	588,2	1,5	666,7
2	1	1	1,8	555,6	1,5	666,7	1,3	769,2
3	3	0	2,6	384,6	2,4	416,7	2,0	500,0
3	2	1	2,6	384,6	2,2	454,5	1,8	555,6
3	1	2	2,6	384,6	2,0	500,0	1,6	625,0
4	4	0	3,4	294,1	3,1	322,6	2,5	400,0
4	3	1	3,4	294,1	2,9	344,8	2,3	434,8
4	2	2	3,4	294,1	2,7	370,4	2,1	476,2
4	1	3	3,4	294,1	2,5	400,0	1,9	526,3
5	5	0	4,2	238,1	3,8	263,2	3,0	333,3
5	4	1	4,2	238,1	3,6	277,8	2,8	357,1
5	3	2	4,2	238,1	3,4	294,1	2,6	384,6
5	2	3	4,2	238,1	3,2	312,5	2,4	416,7
5	1	4	4,2	238,1	3,0	333,3	2,2	454,5
6	5	1	5	200,0	4,3	232,6	3,3	303,0
6	4	2	5	200,0	4,1	243,9	3,1	322,6
6	3	3	5	200,0	3,9	256,4	2,9	344,8
6	2	4	5	200,0	3,7	270,3	2,7	370,4
6	1	5	5	200,0	3,5	285,7	2,5	400,0
7	5	2	5,8	172,4	4,8	208,3	3,6	277,8
7	4	3	5,8	172,4	4,6	217,4	3,4	294,1
7	3	4	5,8	172,4	4,4	227,3	3,2	312,5
7	2	5	5,8	172,4	4,2	238,1	3,0	333,3
7	1	6	5,8	172,4	4,0	250,0	2,8	357,1

Esimese kolme veeruga on määratud leibkonna koosseis ja varjustatud veerud näitavad tarbimisühikute arvu vastavas leibkonnas erinevate tarbimiskaalude korral (näidatud vastava veeru päises). Järgmistes veergudes on näidatud, kui suur on sissetulek tarbimisühiku kohta vastava leibkonnatüübi ja valitud tarbimiskaalude korral, kusjuures aluseks on võetud 1000-kroonine leibkonna sissetulek.

Eestis seni kasutatud absoluutne vaesuspiir

Eestis ei ole ametlikult absoluutset vaesuspiiri kehtestatud. Aastail 1998–1999 hindas TÜ uurimisrühm leibkondade tarbimisandmetele tuginedes absoluutset vaesuspiiri, kasutades rahvuslikke tarbimiskaale. Et vaesuspiiri määramisel ei kasutatud sissetuleku jaotust/ jaotusparameetreid, pole see suhteline, vaid **absoluutne vaesuspiir**, mida korrigeeritakse tarbijahinnaindeksi alusel (Leibkonna elujärg 2003). Eesti jaoks aastate kaupa arvutatud absoluutne vaesuspiir on esitatud tabelis 1. Siin on vaesuspiir leitud tarbimisühiku (esimese täiskasvanud leibkonnaliikme) kohta. Vaesuspiir suureneb/ väheneb tarbija-hinnaindeksi muutuste järgi.

Tabel 18

Allikas: ESA, Mari Kreitzberg, autori joonis

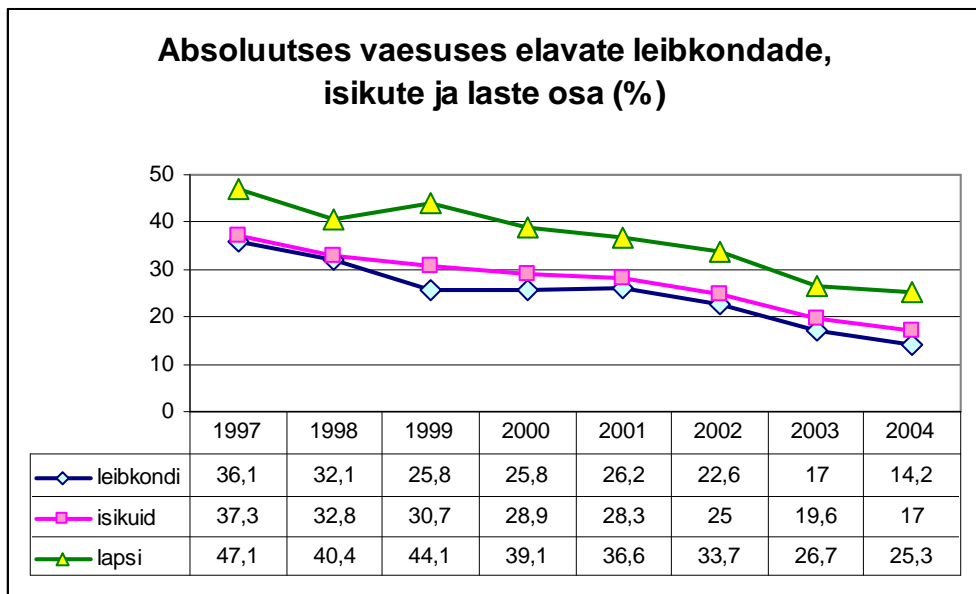
Absoluutse vaesuspiiri järgi väheneb vaeste leibkondade osatähtsus siis, kui sissetuleku (sh eriti palga) tõus on keskmiselt suurem kui tarbijahinnaindeksi kasv, st kui suureneb keskmine reaalne sissetulek. Nii on see olnud Eestis vaadeldava kuue aasta jooksul, seda näitab vaeste leibkondade, isikute ja ka laste osatähtsuse enam-vähem ühtlane kahanemine (tabel 18).

Kuigi absoluutne vaesus on määratletud leibkonna jaoks, on see mõiste üle kantav ka leibkonnaliikme (isiku) ja leibkonnas elav lapse jaoks.

Vaese leibkonna kõik liikmed on vaesed.
Lapsed on vaesed siis, kui nad kuuluvad vaesesse leibkonda

See, et vaeste isikute osakaal on suurem kui vaeste leibkondade oma ja samuti, et lastest on märksa suurem osa vaeseid kui täisealistest näitab seda, et vaeste leibkondade hulgas on rohkem suuri ja eriti lapserikkaid leibkondi.

Tabel 19

Allikas: ESA, Mari Kreitzberg, autori joonis

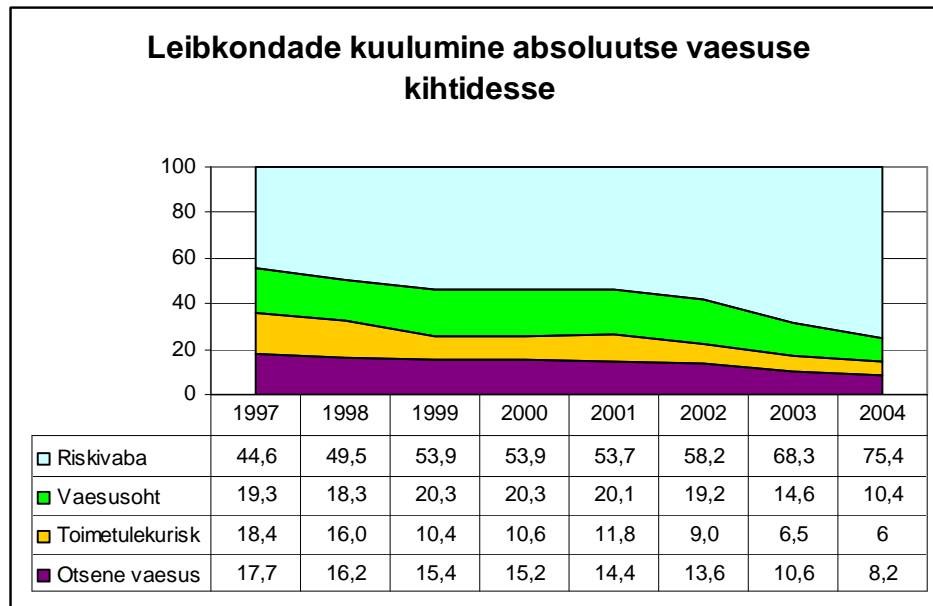
Vaesuse kihid

Koos absoluutse vaesuspiiri defineerimisega määratleti ka kolm vaesuse kihti:

- Otsene ehk süvavaesus: allpool 80% absoluutse vaesuspiiri;
- Toimetulekurisk: 80—100% absoluutsest vaesuspiirist;
- Vaesuse riski- või ohupiirkond: 100—125% absoluutsest vaesuspiirist.
- Vaesusriskist vaba piirkond: üle 125% absoluutsest vaesuspiirist.

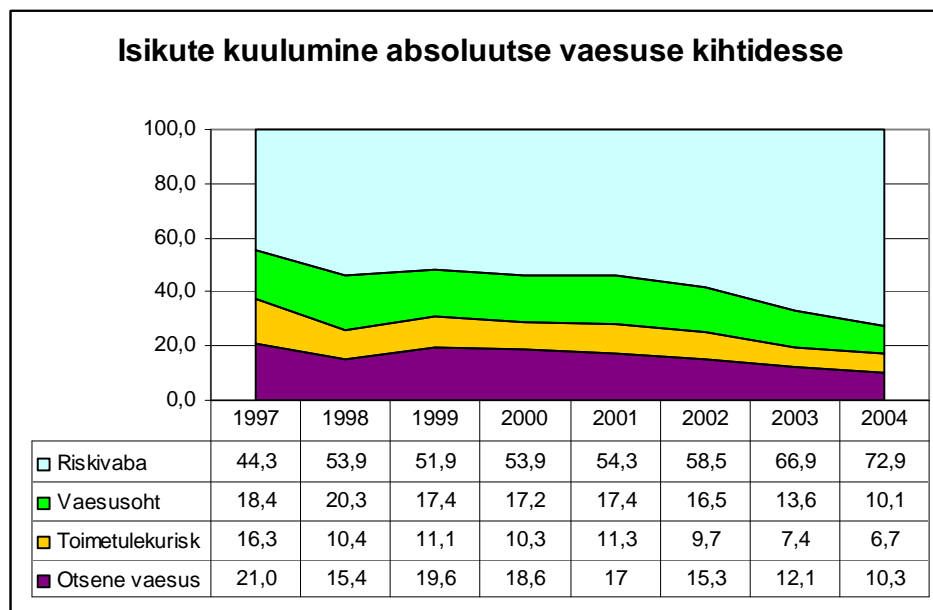
Järgmistel joonistel on näidatud leibkondade, isikute ja laste kuulumine vaesusekihtidesse vaatlusperioodi jooksul.

Tabel 20

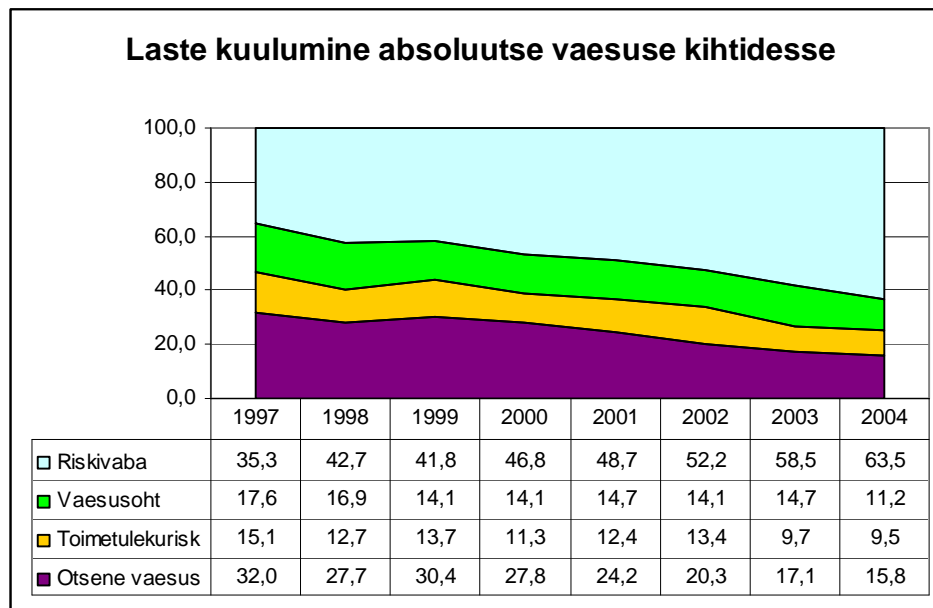
Allikas: ESA, Mari Kreitzberg, autori joonis

Tabel 21

Allikas: ESA, Mari Kreitzberg, autori joonis

Tabel 22

Allikas: ESA, Mari Kreitzberg, autori joonis

Suhteline vaesuspiir

Suhteline vaesuspiir ja vaesusrisk

Euroopas on üldjuhul levinud *suhtelise vaesuspiiri* kasutamine. Lisaks vaesuspiirile defineeritakse ka *vaesusrisk* – see on vaesuspiirist allapoole jäävate leibkondade või isikute protsent (nn vaeste %). Suhtelise vaesuspiiri järgi määratud vaesusrisk sobib hästi riikide võrdlemiseks, sest see võtab arvesse riikide erinevat üldist jõukusetaset, see on universaalne mõõdupuu, mis mõõdab iga regiooni vaeseid selle regiooni majandusarengu taustal. Suhteline vaesuspiir muutub automaatselt koos sissetuleku muutumisega, seega pole vajadust kehtestada mingeid ümberarvutamise reegleid. Kõigil suhtelise vaesuse mõõdikutel on aga ka oma puudused, neist olulisim on see, et üldiselt ei tarvitse suhteline vaesusrisk keskmise palga suurenemise tulemusena kahaneda. Võiks öelda ka nii, et suhteline vaesusrisk näitab sissetulekute jaotuse ebahütlust – mida ebahütlasem on jaotus, seda suurem on suhteline vaesus. Samas on enamasti suhtelise vaesuse määratlus selline, et ta halvimalgi juhul ei saa vaesusrisk ulatuda 50%ni.

Suhtelise vaesuspiiri määramine

Suhtelise vaesuspiiri määramise juures on väga tähtis see, missuguseid tarbimiskaale kasutatakse. Suhteline vaesuspiir määratakse tavaliselt tarbimisühikute sissetulekute jaotuse mingist jaotusparameetri järgi. Enamasti on see kas *tarbimisühiku keskmine sissetulek* või *tarbimisühikute sissetulekute mediaan*. Vaesuspiiriks võetakse mingi fikseeritud protsent sellest näitajast. Nii on vaesuspiirina kasutatud 40%, 50% 60% või 70% mediaanist või ka 40%, 50% või 60% keskväärtusest.

Mida madalam on vaesuspiir (st mida väiksem protsendinäit), seda väiksem on vaesusrisk.

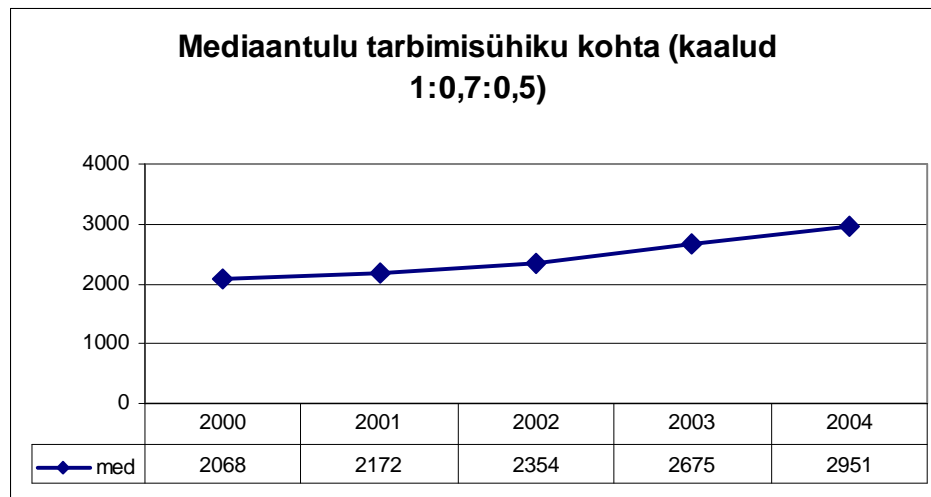
Et sissetulekute jaotuse ebasümmeetrilisuse tõttu (leidub küll keskmisest palju kordi suuremaid sissetulekuid, seevastu väiksemad sissetulekud on nulliga piiratud) on keskmine tavaliselt suurem kui mediaan, siis ei ole mediaani ja keskmise baasil arvatavad vaesuspiirid omavahel võrreldavad.

Suhteline vaesus Eestis erinevate määrangute korral. Mediaantulu või keskmine tulu?

Suhteline vaesuspiir sõltub kõigepealt sellest, missugune sissetulekute jaotusparameeter võetakse selle määratluse aluseks. Kõige levinum on mediaantulu. Mediaantulu on defineeritud kui tulu poolest keskmise leibkonna tulu ehk niisuguse leibkonna tulu, millest on võrdne arv niihästi suurema kui ka väiksema tuluga leibkondi. Võiks öelda ka nii, et kui leibkonnad järjestada tarbimisühiku kohta saadava tulu järgi, siis saab mediaantulu täpselt selle rea (nn variatsioonrea) keskel asuv leibkond. Põhimõtteliselt saab mediaantulu arvutada ka teisiti, arvestades ka leibkondade suurusi, kuid selguse mõttes me seda varianti ei käsitle.

Mediaantulu dünaamikat aastail 2000—2004 illustreerib joonis 23 ..

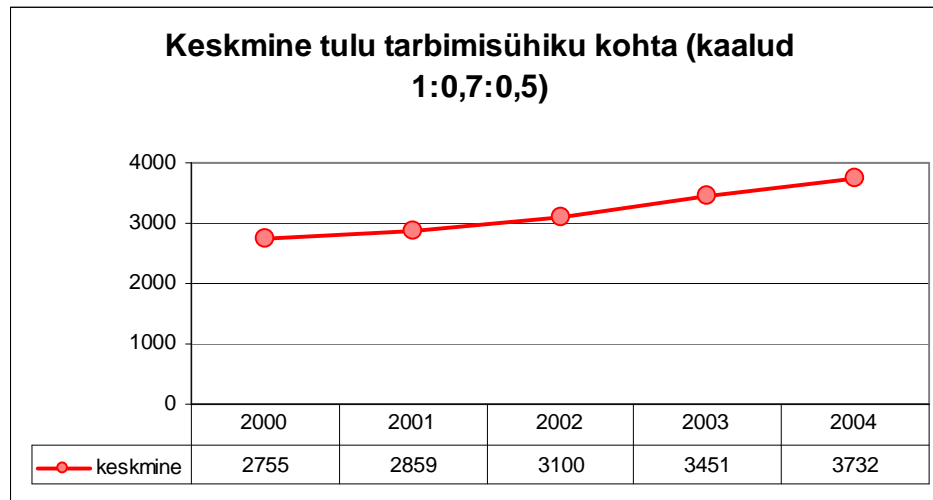
Tabel 23

Allikas: ESA, autori arvutused ja joonis

Teine sageli kasutatav sissetulekute jaotusparameeter on keskmine sissetulek tarbimisühiku kohta, vt joonis 24

Tabel 24

Allikas: ESA, autori arvutused ja joonis

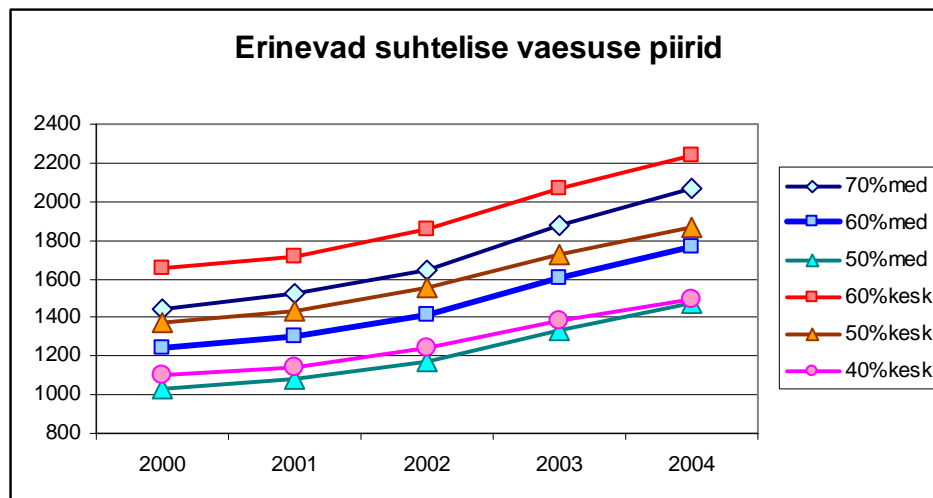
Tabelitest 23 ja 24 on näha, et

- Niihästi mediaantulu kui ka keskmine tulu tarbimisühiku kohta suureneb pidevalt.
- Mediaantulu kasv on mõnevõrra kiirem: nominaalväärings suureneb mediaantulu tarbimisühiku kohta 43%, keskmine tulu aga 35%. Sama kasvukiiruste vahetõrge säilib ka reaalkäringus.
- Keskmine tulu on mediaantulust märgatavalt kõrgem – perioodi alguses on erinevus 33%, perioodi lõpus – 26%.
- Vaatlusperioodi vältel keskmise ja nominaaltulu erinevused vähenesid, mis viitab teatavala ühtlustumise suundumusele sissetulekutes.

Tabelis 25 on esitatud kõige levinumad suhtelise vaesuse piiri määrangud niihästi mediaantulu kui ka keskmise tulu kaudu. Jämedama joonega on märgitud kõige sagedamini kasutatav piir – 60% mediaanist.

Tabel 25

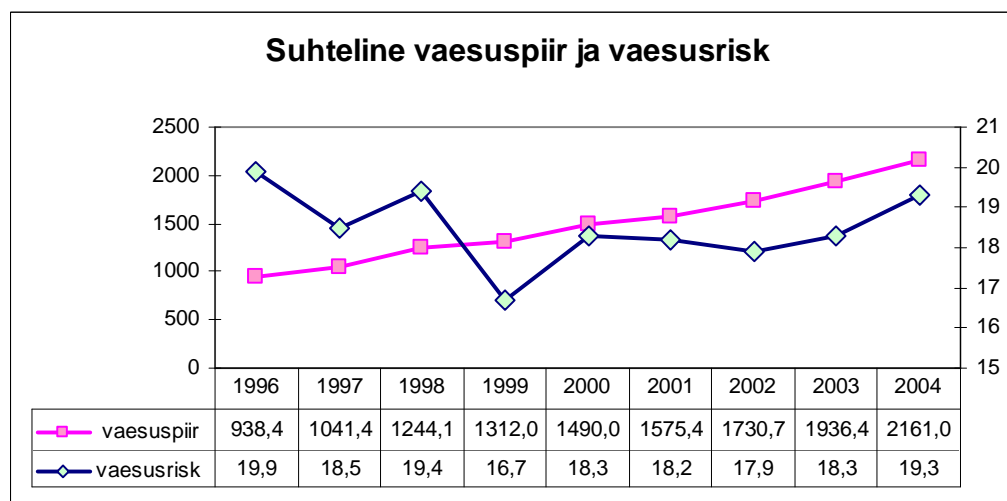

Allikas: ESA, autori arvutused ja joonis

Tarbimiskaalude mõju vaesusriskile

Suhtelise vaesusriski suurus sõltub lisaks sellele, kas seda arvutatakse mediaani või keskmise järgi ning missugune protsent võetakse aluseks, ka sellest, missuguseid tarbimiskaalusid kasutatakse selleks, et arvutada keskmine sissetulek tarbimisühiku kohta. Sellest tuleneb aga ka vaesusriski suurus. Joonisel 26 on esitatud modifitseeritud OECD tarbimiskaalude ja 60% mediaani põhjal arvutatud suhteline vaesuspiir ja vaesusrisk Eestis aastate lõikes. Näeme, et suhtelise vaesusriski kõver erineb väga oluliselt absoluutse vaesusriski kõverast (tabel 19): hoolimata elujärje üldisest paranemisest suhteline vaesusrisk aastatel 1999—2004 üldiselt suureneb.

Tabel 26

Arvutused: ESA, Margus Tuvike ja Piia-Piret Eemois, autori joonis

Tagasivaade. Tarbimiskaalude mõju vaesusriskile erinevate leibkonnatüüpide puhul aastail 1997–2002

Tarbimiskaalude valiku mõju vaesusriskile erinevate vaesuspiiride korral

Tabel 27. Suhteline sissetulekuvaesus (leibkonniti) eri tarbimiskaalude ja vaesuspiiride korral, 2000 ja 2002

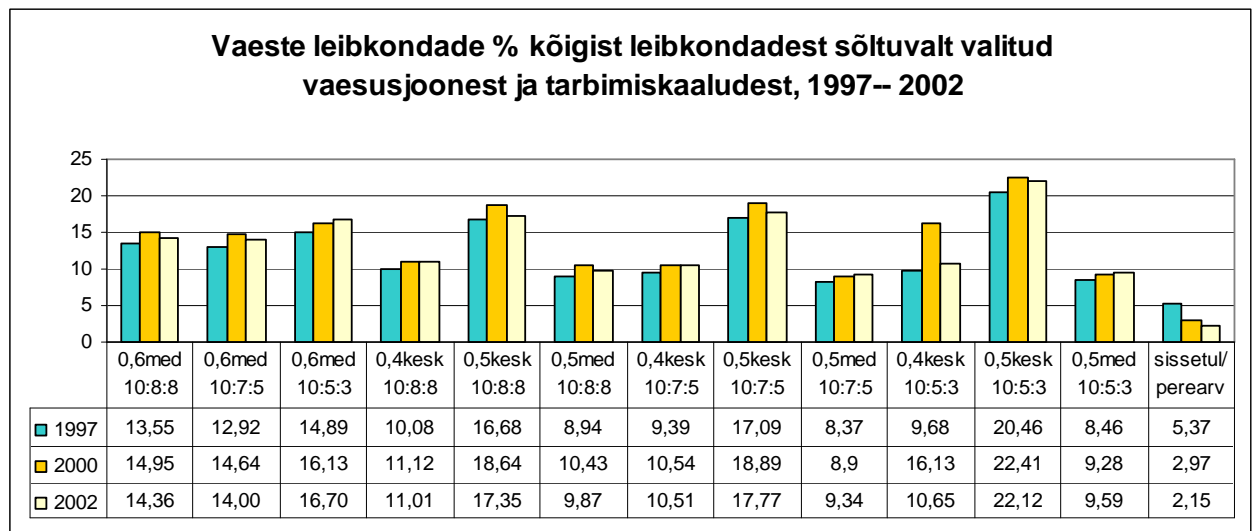
Vaesuspiir	50% mediaanist		60% mediaanist		70% mediaanist	
	2000	2002	2000	2002	2000	2002
Tarbimiskaalud						
1:0,8:0,8	9,62	9,87	14,95	14,36	20,76	20,05
1:0,7:0,5	8,90	9,34	14,64	14,00	21,63	21,68
1:0,5:0,3	9,26	9,59	16,13	16,70	26,28	26,32

Allikas: ESA, Mari Kreitzbergi ja autori arvutused

Tabel 27 näitab, et kõigi eeskirjade puhul on hinnangud suhteliselt sarnased rahvuslike ja traditsiooniliste OECD tarbimiskaalude korral, samas muutuvad märgatavalt modifitseeritud OECD tarbimiskaalude korral.

Vaesed leibkonnad

Tabel 28

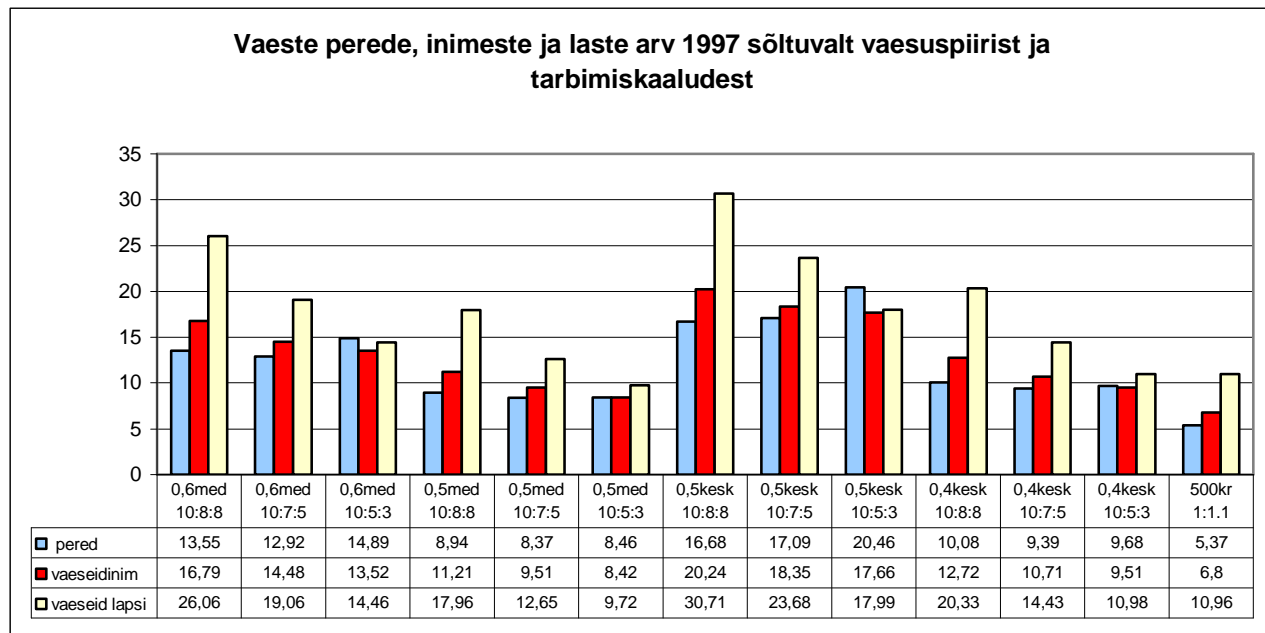
Allikas: ESA, autori arvutused

Selgub, et vaeste leibkondade osakaal ei ole aastatega oluliselt muutunud. Ainsaks erandiks on fikseeritud piir: 500 krooni leibkonnaliikme kohta.

Vaeste leibkondade liikmed, lapsed vaeses leibkonnas

Vaeste leibkondade arvukuse kõrval on oluline selgitada, kui palju isikuid ja eriti, kui palju lapsi kuulub vaesuspiirist allapoole jäävatesse leibkondadesse. Seda näitavad alljärgnevad tabelid.

Tabel 29

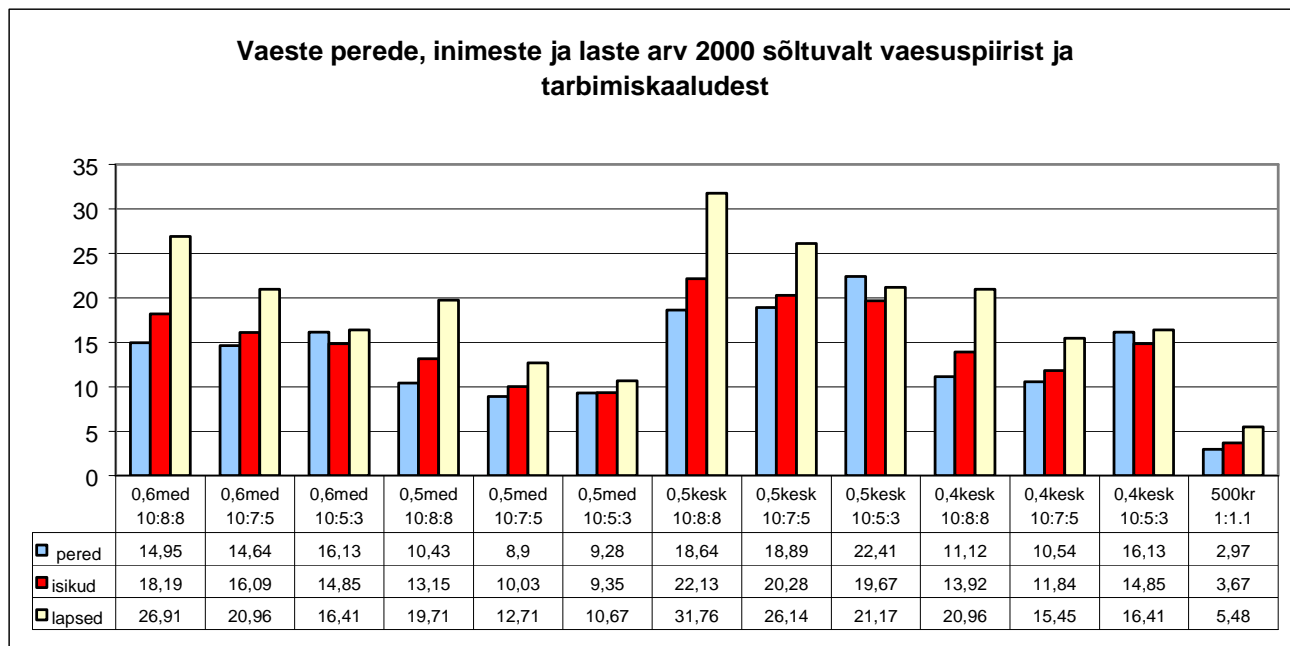

Allikas: ESA, autori arvutused

Madalamate vaesuspiiride puhul ei sõltu vaeste leibkondade hulk eriti palju tarbimiskaalude valikust, sõltuvus ilmneb aga suhteliselt kõrgema vaesuspiiri korral (pool keskmist), siin tõuseb tarbimiskaalude 1:0,5:0,3 korral vaeste leibkondade arv järsult.

Väga suur on aga tarbimiskaalude mõju sellele, kui palju on vaeste hulgas lapsi. Omistades lastele väga madalad tarbimiskaalud (näiteks 0,3), vähendatakse nii kunstlikult laste tarbimist, mistõttu lastega pered ei satu vaeste perede hulka. Seevastu aga laste tarbimist väga kõrgelt hinnates (tarbimiskaal 0,8) suurendatakse lastega perede tarbimist arvestuslikult, mistõttu paljud lastega pered satuvad vaeste hulka. Nähtavasti on Eesti oludega kõige paremini kooskõlas tarbimiskaalud 1:0,7:0,5.

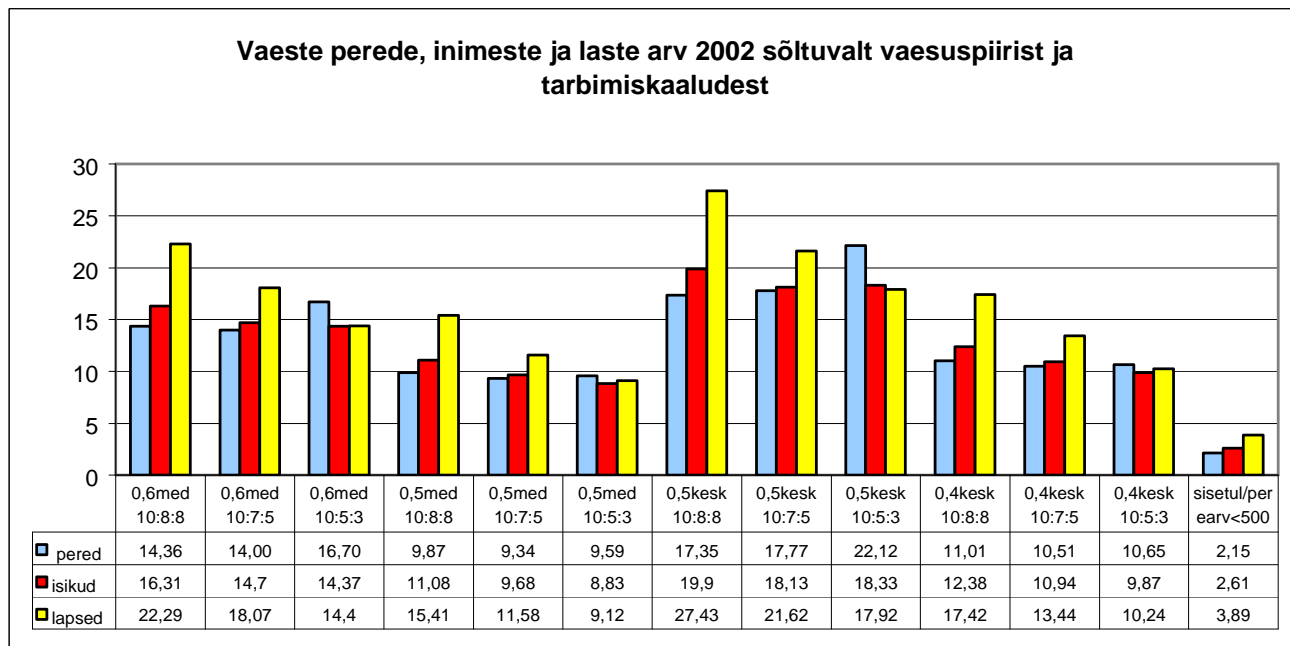
Tabel 30

Allikas: ESA, autori arvutused

Selgub, et aastate lõikes pilt üldiselt eriti palju ei muutu. Igal aastal erinevad erinevalt defineeritud, kuid samu tarbimiskaale kasutavad vaesuspiirid üksteisest ca 30% võrra: kõige kõrgem on pool keskmist, madalaim – pool mediaani.

Tabel 31

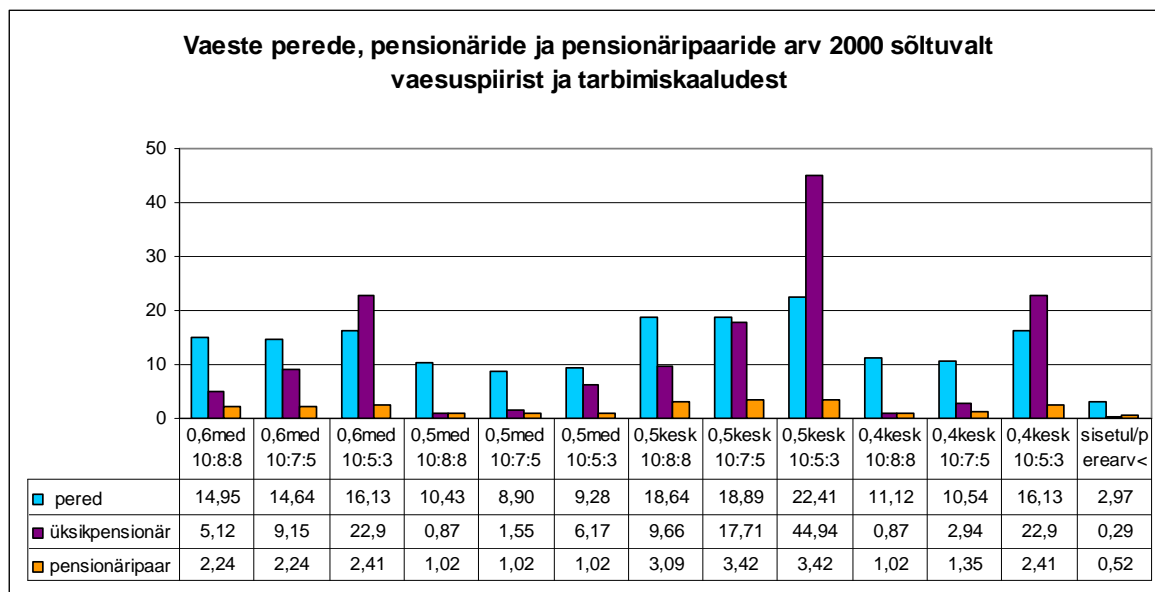

Allikas: ESA, autori arvutused

Pensionäride vaesus

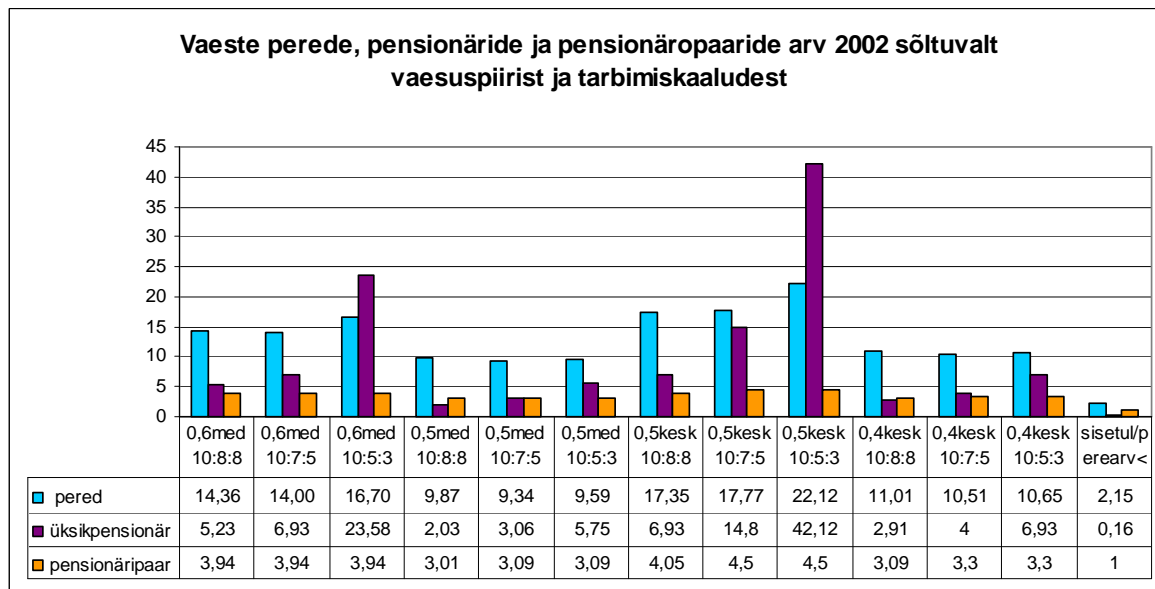
Selgub, et väga ebahütlasel tarbimiskaaludel on mõju ka pensionäride vaesusriski hindamisele. Tarbimiskaalude 1:0,5:0,3 korral määratakse vaesuspiir suhteliselt kõrgeks, nii, et see läheneb pensionide mediaanile. Seetõttu jääb sel korral väga suur osa üksikpensionäridest allapoole vaesuspiiri. Suhteliselt riskivabad on aga pensionäripaariid

Tabel 32

Allikas: ESA, autori arvutused

Tabel 33

Allikas: ESA, autori arvutused

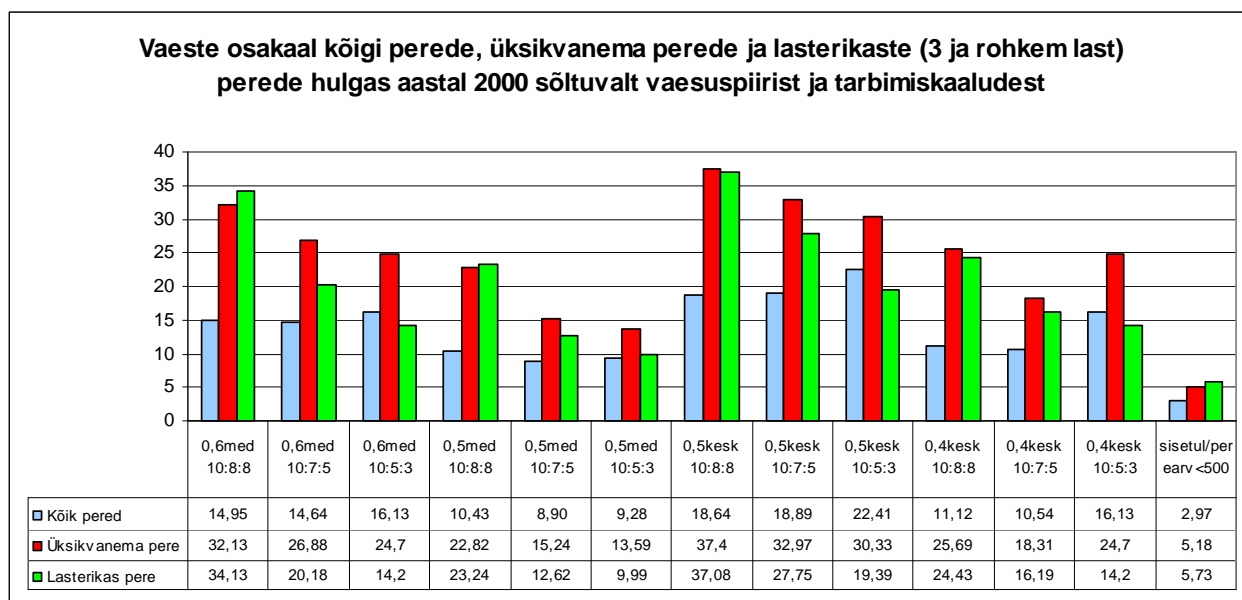
Lastega perede vaesus

Lastega peredest on suurimas vaesusriskis üksikvanemaga pered ja lasterikkad pered. 2002. aastal oli

- Lasterikkaid peresid on kõigi leibkondade arvust 2,39% (aastal 2000 2,36%), neis elab 13,91% lastest (aastal 2000 13,93%). Keskmiselt on lasterikas peres 3,37 last.
- Üksikvanema peresid on 5,5% kõigist leibkondadest (aastal 2000 6,22%), neis elab 15,02% (aastal 2000 15,03%) kõigist lastest: Keskmiselt on üksikvanema peres keskmiselt peres 1,35—1,37 last.

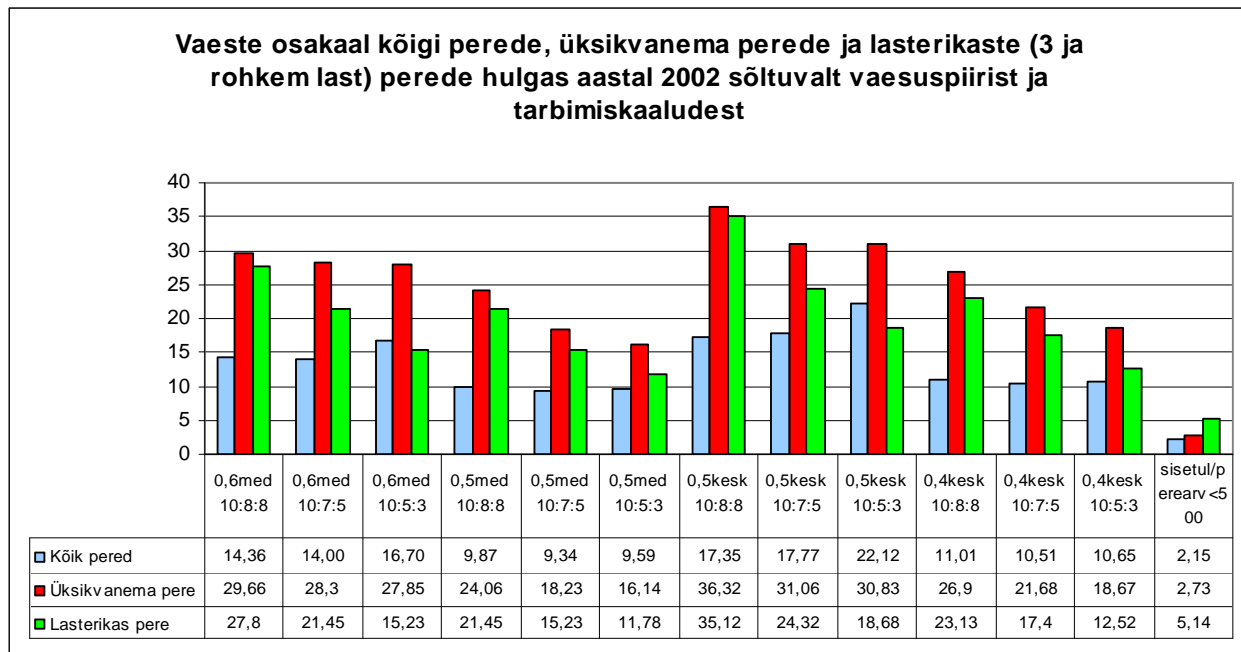
Üksikvanema pered on sellised, kus ei ole teisi täiskasvanuid peale vanema (välja jäävad pered, kus on täiskasvanud õde-vend või vanavanem). Kui peres on ema / isa elukaaslane, siis ei loeta peret üksikvanema pereks.

Tabel 34

Allikas: ESA, autori arvutused

Tabel 35

Allikas: ESA, autori arvutused

Üksikvanema peres on vaesusrisk kõrge sõltumata tarbimiskaaludest. Lasterikka pere vaesusrisk seevastu sõltub väga oluliselt tarbimiskaaludest: tarbimiskaalude 1:0,8:0,8 korral on see peaaegu võrdne üksikvanema perega, 1:0,5:0,3 korral aga on keskmise pere tasemel (mõnel juhul seda ületades, mõnel juhul jäädes allapoole). Tähelepanuväärne on aga see, et 5% lasterikastest peredest (arvult ligi 700) on ülivaesed, nende puhul ei kata sissetulekud leibkonnaliikme kohta isegi toimetulekupiiri (2004. aastal - 500 krooni kuus).

Absoluutse vaesuspiiri hindamine järjepidevuse alusel. Meetod 1

Hindamise eeldused

Seame enesele eesmärgiks hinnata absoluutset vaesuspiiri järgmistest tingimustest lähtuvalt:

- Lähtume 2004. aasta andmetest;
- Võtame kasutusele tarbimiskaalud 1:0,7:0,5;
- **Määrame absoluutse vaesuspiiri nii, et vaeste leibkondade (st allpool vaesuspiiri paiknevate) arv (osakaal) oleks ligilähedaselt sama, mis endise absoluutse vaesuse piiri korral.**
- Vaesuspiir oleks (kui võimalik) ümmargune arv.

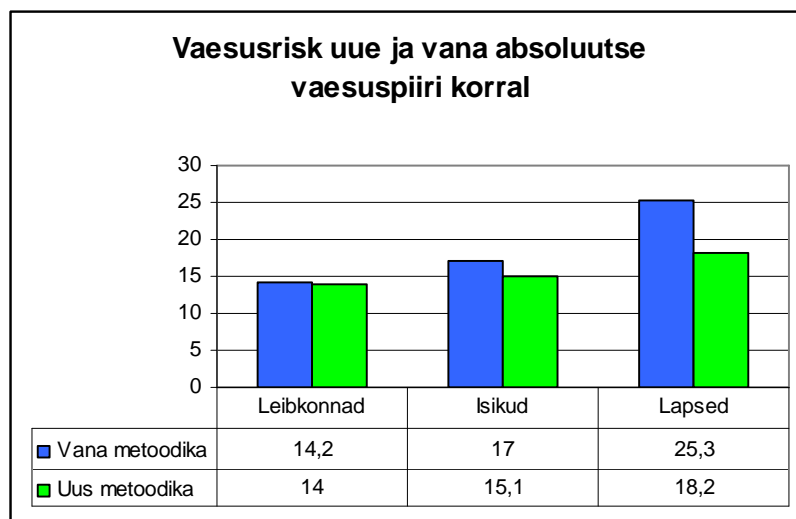
Absoluutne vaesuspiir (hinnatud tarbimiskaalude 1:0,8:0,8 korral) on 2004. aastal 1662 krooni ja sellest allpool on 14,2% leibkondadest. Kui kasutada tarbimiskaale 1:0,7:0,5, siis on piiriks, millest allpool on 14% leibkondadest, 1800 krooni. Sellest lähtuvalt teeme soovitusi:

Lugeda tarbimiskaalude 1:0,7:0,5 korral absoluutse vaesuse piiriks 1800 krooni tarbimisühiku kohta.

Vaesusriskis leibkonnad, isikud ja (alla 14-aastased) lapsed

Kasutades kaht erinevat absoluutse vaesuspiiri määratlust 2004. aasta jaoks saame järgmised vaesusriski hinnangud (vt tabel 36):

Tabel 36

Absoluutse vaesuspiiriga seotud indikaatorite määratlemine

Absoluutse vaesuspiiri definitsioonist tulenevad järgmised järeldused:

- Sävavaesuse piir (80% vaesuspiirist) on 1440 krooni tarbimisühiku kohta;
- Vaesusohu piir(125% vaesuspiirist) on 2250 krooni tarbimisühiku kohta.

Tabel 37. Vaesuspiir jt karakteristikud erineva suuruse ja koostisega leibkondades

Pere suurus	Täis- kasvanuid	Lapsi	Tarbimis- ühikuid	Vaesuspiir leibkonna jaoks	Süva- vaesus	Vaesus- oht
1	1	0	1	1800	1440	2250
2	2	0	1,7	3060	2448	3825
2	1	1	1,5	2700	2160	3375
3	3	0	2,4	4320	3456	5400
3	2	1	2,2	3960	3168	4950
3	1	2	2,0	3600	2880	4500
4	4	0	3,1	5580	4464	6975
4	3	1	2,9	5220	4176	6525
4	2	2	2,7	4860	3888	6075
4	1	3	2,5	4500	3600	5625
5	5	0	3,8	6840	5472	8550
5	4	1	3,6	6480	5184	8100
5	3	2	3,4	6120	4896	7650
5	2	3	3,2	5760	4608	7200
5	1	4	3,0	5400	4320	6750
6	5	1	4,3	7740	6192	9675
6	4	2	4,1	7380	5904	9225
6	3	3	3,9	7020	5616	8775
6	2	4	3,7	6660	5328	8325
6	1	5	3,5	6300	5040	7875
7	5	2	4,8	8640	6912	10800
7	4	3	4,6	8280	6624	10350
7	3	4	4,4	7920	6336	9900
7	2	5	4,2	7560	6048	9450
7	1	6	4,0	7200	5760	9000

Hinnang meetodile 1

1. Leitud vaesuspiiri puhul on leibkondade, isikute ja laste vaesushinnangud lähedased, mis näitab valitud tarbimiskaalude tasakaalustatust.
2. Leitud vaesuspiirid on suhteliselt heas kooskõlas suhtelise vaesuse piiridega samal aastal.
3. Meetodil 1 leitud vaesuspiiride peamiseks puuduseks on, et see vähendab senisega võrreldes vaesuses elavate isikute (sh eriti laste arvu).

Absoluutse vaesuspiiri hindamine järjepidevuse alusel. Meetod 2

Hindamise eeldused

Seame enesele eesmärgiks hinnata absoluutset vaesuspiiri järgmistest tingimustest lähtuvalt:

- Lähtume 2004. aasta andmetest;
- Võtame kasutusele tarbimiskaalud 1:0,7:0,5;
- **Määrame absoluutse vaesuspiiri nii, et vaeste isikute (st allpool vaesuspiiri paiknevate) arv (osakaal) oleks ligilähedaselt sama, mis endise absoluutse vaesuse piiri korral.**
- Vaesuspiir oleks (kui võimalik) ümmargune arv.

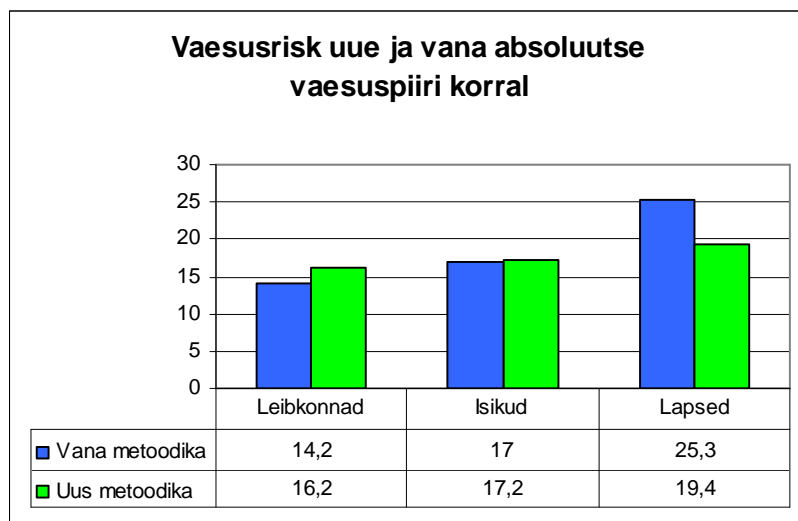
Absoluutne vaesuspiir (hinnatud tarbimiskaalude 1:0,8:0,8 korral) on 2004. aastal 1662 krooni ja sellest allpool on 17% isikutest. Kui kasutada tarbimiskaale 1:0,7:0,5, siis on piiriks, millest allpool on 17% isikutest, 1875—1900 krooni. Sellest lähtuvalt teeme soovitusi:

Lugeda tarbimiskaalude 1:0,7:0,5 korral absoluutse vaesuse piiriks 1900 krooni tarbimisühiku kohta.

Vaesusriskis leibkonnad, isikud ja (alla 14-aastased) lapsed

Kasutades kaht erinevat absoluutse vaesuspiiri määratlust 2004. aasta jaoks saame järgmised vaesusriski hinnangud (vt tabel 38):

Tabel 38

Absoluutse vaesuspiiriga seotud indikaatorite määratlemine

Absoluutse vaesuspiiri definitsioonist tulenevad järgmised järeldused:

- Sživavaesuse piir (80% vaesuspiirist) on 1520 krooni tarbimisühiku kohta;
- Vaesusohu piir (125% vaesuspiirist) on 2375 krooni tarbimisühiku kohta.

Tabel 39. Vaesuspiir jt karakteristikud erineva suuruse ja koostisega leibkondades

Pere suurus	Täiskasvanuid	Lapsi	Tarbimisühikuid	Vaesuspiir leibkonna jaoks	Süva-vaesus	Vaesus-oht
1	1	0	1	1900	1520	2375
2	2	0	1,7	3230	2584	4038
2	1	1	1,5	2850	2280	3563
3	3	0	2,4	4560	3648	5700
3	2	1	2,2	4180	3344	5225
3	1	2	2,0	3800	3040	4750
4	4	0	3,1	5890	4712	7363
4	3	1	2,9	5510	4408	6888
4	2	2	2,7	5130	4104	6413
4	1	3	2,5	4750	3800	5938
5	5	0	3,8	7220	5776	9025
5	4	1	3,6	6840	5472	8550
5	3	2	3,4	6460	5168	8075
5	2	3	3,2	6080	4864	7600
5	1	4	3,0	5700	4560	7125
6	5	1	4,3	8170	6536	10213
6	4	2	4,1	7790	6232	9738
6	3	3	3,9	7410	5928	9263
6	2	4	3,7	7030	5624	8788
6	1	5	3,5	6650	5320	8313
7	5	2	4,8	9120	7296	11400
7	4	3	4,6	8740	6992	10925
7	3	4	4,4	8360	6688	10450
7	2	5	4,2	7980	6384	9975
7	1	6	4,0	7600	6080	9500

Tarbimise struktuuri ligikaudne jaotus

Kui toidutarbimine moodustab tü kulutustest 40%, on see 646 krooni.

Ligikaudne kulutuste jaotus erinevate leibkonnaliikmete puhul, mis vastab üldjoontes alumist kvintiilide leibkondade tarbimise empiirilistele näitajatele on esitatud tabelis 40.

Tabel 40

	Tarbimisühik	Teine täiskasvanu	Laps
Eluasemekulud	484		
Eluasemekulud, isiklik	100	100	50
Toidukulud	646	646	390
Mittetoidu kulud	385	385	368
Kokku	1615	1131	808

Hinnang meetodile 2

1. Leitud vaesuspiiri puhul on leibkondade, isikute ja laste vaesushinnangud lähedased, mis näitab valitud tarbimiskaalude tasakaalustatust.
2. Leitud vaesuspiirid on suhteliselt heas kooskõlas suhtelise vaesuse piiridega samal aastal.
3. Meetodil 2 leitud vaesuspiiride peamiseks puuduseks on, et see suurendab senisega võrreldes leibkondade vaesusriski (2% võrra), kuid vähendab laste vaesusriski (6% võrra).
4. Näib, et meetodil 2 hinnatud absoluutse vaesuse piir on Eestis kasutamiseks sobiv.

Absoluutse vaesuspiiri ümberarvutamine

Absoluutne vaesuspiir arvutatakse igal aastal ümber vastavalt tarbijahinna indeksile, nagu seda on varemgi tehtud.

Detailsemad kooskõla-arvutused, samuti ka elatusmiinimumi hindamine kuluartiklite kaupa toimuvad projekti järgmises etapis.